



DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets presidentskap
STORTINGET
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.

Dato

26.10.2012

Redegjørelsene om regjeringens oppfølging av 22. juli kommisjonens rapport – spørsmål i forbindelse med komitebehandlingen

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 12.10.2012. Jeg viser også til redegjørelser som ble gitt av Statsministeren og meg i Stortinget 28. august om tiltak som var igangsatt for å bedre beredskapen.

22. juli-kommisjonens rapport, som ble avgitt til statsministeren 13. august, er den grundigste gjennomgangen av en politiaksjon som er foretatt i Norge. Kommisjonen har i detalj gjennomgått hendelsesforløpet og har kommet med en hovedkonklusjon: *«Kommisjonens oppfatning er at det som grunnleggende skilte det som gikk godt fra det som gikk dårlig 22/7, i hovedsak var knyttet til holdninger, kultur og lederskap, og hvordan mennesker og organisasjoner utøvet den myndighet de var gitt. Etter vårt syn har Storting og regjering gjennom stortingsmeldinger og sentrale lovverk på samfunnssikkerhetsområdet foretatt rimelige avveininger mellom åpenhet og sikkerhet og på de fleste områder stilt opp fornuftige ambisjoner for sikkerhetsnivået i samfunnet. Utfordringen ligger i å skape bedre samsvar mellom ord og handling.»*¹

På denne bakgrunn har kommisjonen kommet med 31 anbefalinger. Regjeringen legger kommisjonens rapport til grunn for sitt videre arbeid for å styrke beredskapen.

Som det ble opplyst i Stortinget 28. august vil kommisjonens rapport bli fulgt opp med en melding til Stortinget. Meldingen vil bli lagt fram for Stortinget i vårsesjonen 2013. Der vil kommisjonens anbefalinger bli gjennomgått.

¹ s.458

Enkelte av de spørsmålene komiteen reiser, gjelder tema som vil bli behandlet i meldingen. I svar på disse spørsmålene vil jeg derfor begrense meg til å vise til den kommende meldingen til Stortinget.

Jeg gjør oppmerksom på at fem av spørsmålene komiteen har stilt statsministeren blir besvart av meg. Spørsmålene nr. 5, 10, 14 og 15 besvares i henholdsvis svar nr. 25, 42, 55 og 61. Spørsmål nr. 11 til statsministeren besvares i spørsmål nr. 12. Videre besvarer jeg spørsmål nr. 12 og deler av spørsmål 7 til statsministeren.

Spørsmål:

1. Ifølge 22. juli-kommisjonens rapport sviktet myndighetenes evne til å beskytte menneskene på Utøya. En raskere politiaksjon var reelt mulig. Gjerningsmannen kunne ha vært stanset tidligere 22. juli. Hvem har ansvaret for at evnen til å beskytte sviktet?

Svar:

Myndighetene har ansvaret for beredskapen. Justisministeren har det konstitusjonelle ansvar på sitt område, innenfor de lover og bevilgninger Stortinget har gitt. Etats- og virksomhetsledere har også ansvar på sine respektive områder.

Kommisjonsleder Alexandra Bech Gjørsv sa ved fremleggelsen av rapporten: «22. juli er fortellingen om ressursene som ikke fant hverandre». Kommisjonen mener at der det sviktet 22. juli, «skyldes det primært at:

- *Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har vært for liten.*
- *Evnen til å gjennomføre det man har bestemt seg for, og til å bruke planene man har utviklet, har vært for svak.*
- *Evnen til å koordinere og samhandle har vært mangelfull.*
- *Potensialet i informasjons- og kommunikasjonsteknologi har ikke vært godt nok utnyttet.*
- *Ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater har vært utilstrekkelig.»²*

Kommisjonen mener at lærdommene som kan trekkes av dette «i større grad handler om ledelse, samhandling, kultur og holdninger – enn mangel på ressurser, behov for ny lovgivning, organisering eller store verdivalg.»³

² s. 450

³ s. 16

Spørsmål:

2. Hvorfor klarte en ikke å besvare alle nødanrop og sørge for god samordning mellom nødetatene?

Svar:

Kommisjonen peker på manglende teknisk kapasitet og utilstrekkelig antall operatører som en forklaring på hvorfor ikke alle nødanropene ble besvart. Når det gjelder samordning mellom nødetatene peker Kommisjonen på sambands- og kommunikasjonsutfordringer, blant annet fordi Nødnett ikke er utbygget i Nordre Buskerud politidistrikt: «Blant innsatspersonellet fra de ulike etatene og hjelpeorganisasjonene den 22/7 hadde noen Nødnett, noen analogt helseradionett og noen kun mobiltelefon. De mange aktørene strevde følgelig med å få kontakt med hverandre.»⁴

Som det ble redegjort for 28. august er det i ettertid etablert økt linjekapasitet og ordninger som skal sørge for oppbemanning av sentralene når det er behov.

Spørsmål:

3. Har statsråden en forklaring på hvorfor politiledere under terroraksjonen ikke benyttet seg av alle tilgjengelige resurser?

Svar:

Kommisjonen uttaler blant annet følgende: «Kommisjonen har fra flere fått tilkjennegitt at det er krevende for et politidistrikt å motta bistand i en akutsituasjon som dette. Kommisjonen har forståelse for dette, særlig dersom det er snakk om bistand på det sentrale åsted. Bistand i form av observasjonsposter/sperreposter på sentrale trafikknutepunkter i egne distrikter for å fange opp eventuelle flyktende gjerningsmenn framstår imidlertid som gjennomførbart.»⁵

I tillegg uttaler den: «I stedet for en proaktiv innkalling av tilgjengelige ressurser synes varslingsaktørene i stor grad å ha blitt foretatt etter hvert som det oppsto behov for bistand. Etter kommisjonens syn er dette ikke i tråd med situasjonsforståelsen om at man var utsatt for et terrorangrep, og at sekundærangrep kunne forventes. Det var heller ikke i tråd med tiltakene i eget planverk og den proaktive beredskapsmetodikken denne legger til grunn. Kommisjonen har imidlertid merket seg at mobiliseringen av andre politidistrikter og samvirkeaktører bedret seg utover kvelden.»⁶ Kommisjonen peker videre på «svakheter både ved holdningen til å mobilisere og ved systemene for gjennomføring.»⁷

⁴ s. 187

⁵ Fotnote 66 på s. 91

⁶ s. 106

⁷ s. 163

Når det gjelder bistand fra Forsvaret uttaler kommisjonen følgende: «*POD har en nøkkelrolle i å formidle og effektivere bistandsanmodninger fra politiet til Forsvaret. Dette er en viktig del av å sikre tilstrekkelige ressurser til politiaksjonen. 22/7 ble det formidlet flere slike, og stort sett fungerte dette samarbeidet godt, og anmodningene ble raskt ekspedert.*»⁸

Kommisjonsrapporten gir et årsaksbilde for at innsatspersonell fra Søndre Buskerud politidistrikt ikke ble disponert av Nordre Buskerud politidistrikt til politiaksjonen på Utøya, og redegjør for hvorfor MS Thorbjørn og andre båter ikke ble disponert. Årsaksbildet peker på manglende kapasitet og svikt i kommunikasjon og informasjonsutveksling.

Spørsmål:

4. Hvorfor ble ikke medlemmene i den lokale redningsentralen innkalt?

Svar:

I kommisjonens rapport gis følgende forklaring på hvorfor den ikke ble innkalt i Oslo: «*Operasjonsleder har forklart at hun anså terrorangrepet som en politioperasjon og ikke vurderte å innkalle Lokal redningsentral (LRS).*»⁹

Hovedredningssentral Sør-Norge slutter seg til dette i brev til Politidirektoratets evalueringsutvalg: «*Hendelsene 22. juli var først og fremst terrorhandlinger, og således politiets ansvar å håndtere. Ut i fra hendelsenes omfang inneholdt de også klare elementer av redningstjeneste, men innenfor en terror-ramme som etter HRS sitt syn satte politiet i sentrum av håndteringen.*»¹⁰

Spørsmål:

5. Da terroren rammet Oslo sentrum ble OPD tilbudt assistanse fra nærliggende politidistrikt, men avsto dette tilbudet. I hvilke situasjoner og typetilfeller mener statsråden det er aktuelt å ta imot hjelp fra nærliggende politidistrikt og hvordan har statsråden formidlet dette til landets politiledere?

Svar:

Kommisjonen skriver: «*Politidistriktet [Oslo politidistrikt] anmodet ingen av naboliktriktene om bistand i aksjonsfasen. Flere distrikter tilbød ressurser, men fikk beskjed om at det*

⁸ s. 160

⁹ Fotnote på s. 91

¹⁰ Brev av 9. januar 2012

foreløpig ikke var behov.»¹¹ Videre skriver kommisjonen: «Sentralen [i Oslo] manglet også oversikt over hvilke politiresurser den rådde over.»¹²

Vurdering av behov for og anmodning om bistandsressurser fra nabodistrikt tilligger vedkommende politimester. Politidirektoratet skal bistå med å fremskaffe og beordre ressurser i samråd med politimesteren. Bistand er nødvendig når politidistriktet ikke selv har tilstrekkelig med ressurser eller kompetanse til å håndtere situasjonen. Dette gjøres fra tid til annen også i forbindelse med planlagte situasjoner, som for eksempel ved større arrangementer og statsbesøk.

Nabohjelp mellom politidistrikter blir tatt opp på politisjefmøter. Politimestrene er oppfordret til å inngå samarbeids-/bistandsavtaler for nabohjelp ved hendelser, slik at ressurser raskt og fleksibelt kan rekvireres for oppdrag med nærmere definert innsats. Politidirektoratet vil gjennom rundskriv iverksette retningslinjer for nabohjelp. Departementet vil komme tilbake til dette i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

6. Hvorfor ble det ikke truffet tiltak fra POD om å benytte helikopter før etter pågripelsen?

Svar:

Da Politidirektoratet ble opprettet ble det drøftet om det skulle ha operative funksjoner. Det ble da uttalt følgende: «Operative funksjoner skal primært ivaretas av politidistriktene eller særorgan med operative funksjoner. Bare i helt spesielle situasjoner bør direktøren for Politidirektoratet ha mulighet til å gripe inn i operativ virksomhet. Dette kan f.eks. gjelde i saker av vesentlig, nasjonal betydning eller hvor det kan være uomgjengelig nødvendig av hensyn til gjennomføringen av politioperasjonen.»¹³

Politioperativt ansvar for å beslutte bruk av politihelikopteret er lagt til Oslo politidistrikt.

Kommisjonen uttaler om bruken av helikopter 22. juli 2011: «22/7 avviklet helikoptertjenesten fellesferie, noe som i stor grad bidro til at politihelikopteret ikke kom seg i lufta før etter kl. 21.00. Verken operasjonssentralen, fungerende politimester eller de stabsfunksjonene som tidlig var i drift, tenkte på muligheten for å mobilisere politihelikopteret. Operasjonsleder brukte heller ikke planverket for bombeeksplosjoner hvor det framgår at politihelikopteret skal mobiliseres. Politidirektoratet (POD) traff heller ingen tiltak for å mobilisere helikopteret til aksjonen tidlig. Dette gjaldt også politiets innsatsleder i regjeringskvarta-

¹¹ s. 106

¹² s. 91

¹³ Ot. Prp. nr 7 (1999-2000) side 50 annen spalte

let, som var kjent med at helikopteret sto på bakken, og som har fortalt kommisjonen at han tenkte mer i retning av å få så mange enheter som mulig til Utøya. Det var først kl. 19.09, da sjefen for spesialseksjonen i Oslo politidistrikt oppdaget at politihelikopteret ikke var mobilisert, at politiets helikopter ble beordret i lufta. Årsaken til at han mobiliserte helikopteret, var at han anså at helikopteret ville være en nyttig ressurs.»¹⁴

For bistand av Forsvarets helikoptre har Politidirektoratet opplyst at de tidlig fulgte opp den etablerte kontakten mellom Oslo politidistrikt og Forsvaret.

Spørsmål:

7. På hvilken måte mener statsråden at det påvirker politiets reaksjonsevne at det manglet en felles base for politihelikopter og beredskapstropp?

Svar:

Beredskapstroppen mobiliserte raskt. Tilstedeværelse i Oslo medførte også at de raskt kunne reise fra Oslo for å bistå Nordre Buskerud. Kommisjonen har ikke reist kritikk mot at beredskapstroppen mobiliserte for sent eller at en felles base for helikopter og beredskapstropp ville medført raskere utrykning 22. juli. Men kommisjonen gir følgende anbefaling: «*Planene om et nasjonalt beredskapssenter i Oslo bør gjennomføres. Et slikt senter vil gi grunnlag for synergier, egnede fasiliteter for trening og operasjoner samt kortere reaksjonstid.*»¹⁵

Nå er politihelikoptertjenesten styrket, og et ekstra helikopter er innleid. Et nytt beredskapssenter som samler Beredskapstroppen, hundetjenesten og politihelikoptertjenesten er i prosess, i tråd med kommisjonens anbefaling. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2013 å bevilge 10 mill. kroner til planlegging av nytt beredskapssenter for politiet. For videre omtale av dette viser jeg til budsjettproposisjonen og den kommende meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

8. POD har utarbeidet et eget planverk for politietaten til bruk ved terrorhendelser. Politiets terrorplanverk ble ikke iverksatt av POD den 22. juli. Heller ikke terrorplanverket ved Oslo politidistrikt ble tatt i bruk denne dagen.
 - a. Hvordan har departementet forsikret seg om at terrorplanverket i de underliggende virksomheter blir tatt i bruk ved større hendelser?

¹⁴ s. 289

¹⁵ s.337

- b. Hva har statsråden gjort for å forsikre seg om at slike planer tas i bruk ved eventuelle senere hendelser?

Svar:

Politidirektøren er gjennom sivilt beredskapssystem (SBS) gitt myndighet til å iverksette tiltak ved overraskende angrep. Disse tiltakene er omhandlet i Politiets beredskapssystem Del II, der det fremgår at politidistriktene skal planlegge ut fra disse tiltakene. Politidirektoratet kan iverksette alle eller enkelte av tiltakene. I akutte tilfeller har politimestrene samme fullmakt.

- a. Når det gjelder departementets rolle i bruken av terrorplanverket den 22. juli 2011, vises det til 22. juli-kommisjonens rapport: *«Etter kommisjonen syn ville det ikke vært unaturlig, i en så krevende og usikker situasjon som 22/7, om JD i større grad satte seg inn i hvordan politiet og POD fulgte opp de henstillingene de hadde fått i krisens første fase om å mobilisere alle nødvendige ressurser og ikke nøle med å be om bistand fra Forsvaret. Kommisjonen finner det på den annen side vanskelig å kritisere JD for at man i de første kaotiske timene etter bombeangrepet la til grunn at politiet fulgte eget planverk og iverksatte alle nødvendige tiltak.»*¹⁶
- b. Etter at jeg overtok som justis- og beredskapsminister har jeg i styringsdialogmøte med politidirektøren forsikret meg om at utarbeidet planverk vil bli benyttet ved eventuelle senere hendelser. Det er igangsatt forbedring av planverk, SBS og tilsyn/kontroll, som jeg vil redegjøre nærmere for i den kommende meldingen til Stortinget. Jeg viser for øvrig til mitt svar på spørsmål 62. I tillegg viser jeg til økt aktivitet når det gjelder deltakelse på øvelser, jf. svar på spørsmål 59.

Spørsmål:

9. Oslo politidistrikt hadde oppdaterte objektsikringsplaner. Hva er statsrådets vurdering av om disse er realistiske, sett i lys av at politipersonell ikke ble brukt til objektsikring i tiden etter bomben gikk av i regjeringskvartalet?

Svar:

Objektsikringsplaner er grunnleggende viktig. Det tilligger Politidirektoratet å føre tilsyn med de enkelte politidistrikter og meg som justis- og beredskapsminister å føre kontroll med at direktoratet gjennomfører slikt tilsyn. Kommisjonens rapport uttaler følgende om objektsikringsplanene og bruken av disse den 22. juli:

¹⁶ s.253

«Politidistriktet hadde oppdaterte objektsikringsplaner. Kommisjonens gjennomgang viser imidlertid at disse ikke ble benyttet, noe som kommisjonen mener i stor grad kan tilskrives den krevende arbeidssituasjonen nøkkelpersonell innledningsvis befant seg i.»¹⁷

For øvrig viser jeg til mine svar på spørsmål 42 og 43.

Spørsmål:

Om andre aktørers rolle 22. juli 2011:

10. Justisdepartementet satte ikke stab og mobiliserte ikke nok personell til å bemanne stabsfunksjonene den 22. juli 2011. Daværende statsråd Knut Storberget var i følge egen forklaring til kommisjonen overbevist om at dette var gjort inntil det fremkom i media at så ikke var tilfelle.
 - a. Hvem er ansvarlig for at det skal settes stab i slike situasjoner?
 - b. I de tilfeller statsråden ikke selv undersøker/beordrer opprettelse av stab, hvem/hvilken funksjon i departementet har ansvaret for å følge opp dette?

Svar:

- a. Det er statsråden som departementets sjef som har det overordnede ansvaret for departementets virksomhet både i det daglige og i kriser. Det framgår av departementets kriseplan at departementets øverste administrative ledelse (departementsråd/assisterende departementsråd) har fullmakt til å beslutte etablering av departementets kriseorganisasjon, bestående av kriseledelse og krisestab. Kriseorganisasjonen skal etableres ved hendelser som kan forventes å bli av en slik art eller omfang at den vanskelig kunne følges opp av den ordinære linjeorganisasjonen.
- b. I tilfelle statsråden ikke selv undersøker eller beordrer etablering av kriseorganisasjonen er departementets administrative ledelse ansvarlig for å vurdere og eventuelt iverksette etablering av denne.

Overfor 22. juli-kommisjonen har den daværende administrative ledelsen forklart at *«man i den aktuelle situasjonen, med ødelagte kontorer, begrenset IKT-støtte og mange medarbeidere på ferie, fant det mest hensiktsmessig og fleksibelt å holde fast ved departementets ordinære linjeledelse.»¹⁸*

¹⁷ s. 106

¹⁸ Forklaring Østgaard 1. juni 2012; forklaring, Ruud 6. juni 2012. Se også JD til 22JK, «Håndteringen av 22.07 i sentralforvaltningen », 5. januar 2012, 22JK, j.post 347, gjengitt i 22. juli-kommisjonens rapport s. 222

Etter min tiltredelse har jeg revidert departementets plan for håndtering av ekstraordinære hendelser og kriser, for å sikre at departementets kriseorganisasjon raskt etableres. Krisestøtteenheten rapporterer nå direkte til departementsråden. For ytterligere å styrke departementets krisehåndteringsevne, har jeg besluttet å etablere en ny avdeling for krisehåndtering og sikkerhet med utgangspunkt i Krisestøtteenheten. Avdelingen vil være operativ 1. desember i år.

Spørsmål:

11. På kvelden den 22/7 ble det avholdt et koordineringsmøte mellom statsministeren og de tilstedeværende statsrådene. I tillegg deltok flere statssekretærer, departementsråder, «fungerende» politidirektør (de tilstedeværende viste ikke at Mæland var på plass igjen) og sjef PST. Hvilke konkrete tiltak ble gjennomført som resultat av dette møtet?

Svar:

Formålet med et slikt koordineringsmøte er å undersøke behov for strategiske beslutninger på politisk nivå om de overordnede mål og rammer for krisehåndteringen. I løpet av det første døgnet ble det avholdt to koordineringsmøter. Møte mellom statsministeren, utenriksministeren, justisministeren og forsvarsministeren fant sted 22. juli 2011 klokken 20.30. På møtet ble det gitt situasjonsoppdateringer fra justisministeren, Politidirektoratet og PST. Temaer som ble drøftet var blant annet ivaretagelse av berørte og pårørende og kommunikasjonsbudskap utad.

Spørsmål:

12. Som følge av at alle departementer ble innkalt til Regjeringens kriseråd kl. 18.30 den 22/7 fikk møtet mer preg av å diskutere administrative utfordringer og regjeringsapparatets egen situasjon, snarere enn håndteringen av selve krisen. Den brede deltakelsen fikk også den konsekvens at ikke alle saker som naturlig hørte hjemme der kunne tas opp i kriserådet fordi bare et fåtall av deltakerne var sikkerhetsklarert. Hvorfor er det ikke avklart i forkant hvem som kan/skal delta på disse møtene og at de som deltar har den nødvendige sikkerhetsklarering?

Svar:

Kommisjonen skriver:

«Ved særlig omfattende kriser, hvor det kreves omfattende koordinering mellom departementene, trer Regjeringens kriseråd (nå Kriserådet) i funksjon. [...]

Kriserådet skal tilrettelegge for at spørsmål som krever politisk avklaring raskt legges fram for berørte statsråder eller regjeringen for drøftelse, og sikre at informasjon til mediene, befolkningen og andre framstår som koordinert fra myndighetenes side. Kriserådet består av de fem mest sentrale departementene i kriser, supplert av den eller de departementsrådene som er berørt av den aktuelle krisen.»¹⁹

Når først krisen oppstår, har praksis vært – i tråd med ansvarsprinsippet – at det departement som er mest berørt av krisen, som får hovedansvaret for å koordinere den sentrale håndteringen, herunder samordne krisestyringen på departementsnivå.

Det er fra våren 2012 fastsatt at det er Justis- og beredskapsdepartementet som er fast lederdepartement i sivile nasjonale kriser med mindre noe annet er bestemt. Kriserådet møtes til faste administrative møter, der krisehåndtering og beredskap diskuteres. KSE er Kriserådets faste sekretariat. Kriserådets medlemmer er sikkerhetsklarert.

Det vises også til spørsmål 11 til statsministeren.

Spørsmål:

Politiets sikkerhetstjeneste:

13. 22. juli-kommisjonen konkluderer med at terrortrusselbildet er i stadig endring. Er PST utrustet til å imøtese dette?

Svar:

Når det gjelder ressurser til PST skriver kommisjonen: *«Kommisjonen går ikke nærmere inn på spørsmålet om økonomiske ressurser, da dette er en omfattende vurdering som behandles av et eget utvalg.»*

Grunnlaget for PSTs prioriteringer er PSTs analyser og trusselvurderinger. Det er derfor av avgjørende betydning at den informasjon analysene bygger på til enhver tid speiler det gjeldende trusselbilde slik at prioriteringene blir riktige.

PSTs egnevaluering pekte på dette, og konkluderte med at *«..som følge av tjenestens ressursituasjon og måten arbeidsprosessene er organisert på, opererer tjenesten med en betydelig grad av usikkerhet for ikke å fange opp nye trusler. Tjenesten jobber svært systematisk og grundig i pågående saker, men har ikke den samme systematikk og oppmerksomhet rettet mot forhold utenfor sakene.»²⁰*

¹⁹s. 76

²⁰ PSTs egnevaluering, s. 31

Dette er en alvorlig utfordring, og PST har iverksatt konkrete tiltak for å forbedre arbeidsprosessene. I tillegg har departementet satt ned et eksternt utvalg, som kommisjonen i sitatet ovenfor viser til (Traavik-utvalget). Dette har som mandat å se på tjenestens kompetanse, organisering og tilgjengelige ressurser. Utvalget leverer sin rapport 1. desember i år. Jeg forventer at vi med rapportens anbefalinger har et godt grunnlag for å innrette PST for optimale arbeidsprosesser for å kunne fange opp endringer i trusselbildet så tidlig som mulig.

PST er betydelig styrket budsjettmessig siden 2005 for å kunne ivareta et endret trusselbilde. Det vises til de årlige budsjettforslag.

Spørsmål:

14. PST har over tid fått kritikk for feil fokus, og for å fortsatt være for mye opptatt av fiendebilder som har vært koblet til den kalde krigens periode, samt av å la agendaen til USA dominere eget arbeid. Er dette en riktig oppfatning?

Svar:

PSTs oppgaver følger av politiloven og Instruks for PST. Prioriteringene følger av det årlige tildelingsbrev fra departementet basert på gjeldende budsjettvedtak. Til grunn for de faglige prioriteringer ligger PSTs årlige trusselvurdering, samt departementets vurderinger.

Trusselvurderinger og prioriteringer baserer seg naturlig nok også på et bredt internasjonalt samarbeid med mange land. Terrorisme og andre former for trusler mot statens selvstendighet og sikkerhet er i utpreget grad kriminalitet som utføres med forgreninger over landegrensene. Dette gjør internasjonalt samarbeid i bekjempelsen sentralt for å kunne lykkes både i å forebygge og etterforske angrep.

De siste ti år har internasjonal terrorisme utviklet seg til å bli en av de mest alvorlige trusler mot rikets sikkerhet. Dette avspeiler de mål og prioriteringer som er gitt PST.

Spørsmål:

15. I hvilket omfang har PST prioritert høyreekstreme i sitt arbeid de siste årene? Mener regjeringen at høyreekstreme har vært prioritert høyt nok av PST de siste årene?

Svar:

Det har de senere år ikke foreligget trusselvurderinger som knytter høyreekstremer til mulige terroranslag med hensyn til kapasitet og intensjon. Trusselen fra disse miljøene er i 2012 fortsatt lav.

PSTs samlede ressurser må til enhver tid fordeles etter prioritet basert på aktuell trusselvurdering og hendelser i konkrete saker PST arbeider med. PST har på denne bakgrunn hatt en hovedprioritet knyttet til terrortrusselen fra ekstreme islamistiske miljøer. Dette er ikke endret siden 22. juli.

Det eksterne utvalget jeg viser til i svar 13 skal komme med vurderinger av PSTs prioriteringer.

Spørsmål:

16. Forelå det personvern hensyn eller lovlighetshensyn som hindret at PST fangnet opp masse morderen på radaren og fikk stanset ham?

Svar:

Kommisjonen har fastslått at regelverket som sådan ikke hindret en innledende registrering av Breivik hos PST. Samtidig som den heller ikke konkluderer med at slik registrering ville kunne avverget angrepet.

Kommisjonen har stilt spørsmål ved hvorvidt tolltjenestemannen som ga PST personopplysninger fra Global Shield-programmet hadde hjemmel til å gjøre dette. Departementet ser nå på tollovens bestemmelser om taushetsplikt, sammen med en rekke andre taushetspliktsbestemmelser, for å bedre PSTs tilgang til nødvendig informasjon.

Det er viktig at ansatte både i PST og i andre etater er trygge på sitt hjemmelsgrunnlag for innhenting, utveksling og registrering av informasjon, for å sikre godt samarbeid om forebygging.

Spørsmål:

17. Bevissthet om viktige sikkerhets- og beredskapsspørsmål har vært for lav også hos politisk ledelse i følge Gjörv-kommisjonens rapport. Statsrådets nærhet til NSM og PST synes å ha vært nedprioritert. PST rapporterer direkte til departementet.
 - a. Hva er årsaken til at denne dialogen har vært nedprioritert?
 - b. Vil statsråden bedre sin egen kontakt med og oppfølging av PST?
 - c. Er det innført nye fastlagte rutiner for jevnlig dialog mellom PST og statsråden?

Svar:

a – c. Dialogen med PST har aldri vært nedprioritert. Dialogen er delvis lagt i faste former og delvis etter konkrete oppståtte behov. I tillegg har jeg etter at jeg tiltrådte innført en ny struktur på etatsstyringen med PST ettersom jeg personlig leder etatsstyringsmøtene. Stortinget kontrollerer som kjent PST gjennom EOS-utvalget. Jeg vil vurdere også andre kontrollordninger med PST. Jeg opplever at det er en god og åpen dialog mellom tjenesten og meg.

Spørsmål:

18. Hva slags rutineendringer og endrede prioriteringer skjer i PST nå som direkte følge av lærdommen fra 22. juli og kommisjonens rapport? I hvilken grad er disse endringene rettet mot å bekjempe faren for terror fra høyreekstreme?

Svar:

Kommisjonen uttaler:

«Gjennomgangen viser at PST, ut fra en risikobasertvurdering, har prioritert terrortrusselen fra de radikale islamistiske miljøene, og at tjenesten har evnet å omstille seg til å forstå og håndtere denne trusselen. Kommisjonen har tillit til PSTs vurdering av at dette miljøet i dag representerer den største risikoen i Norge. Vi ser imidlertid med bekymring på at prioritering av enkeltsaker i de senere år i for stor grad har ført til manglende etterrettingsaktivitet rundt norske forhold, og manglende analyse av nye trusler.»²¹

PST har umiddelbart fulgt opp de læringspunkter som fremkom i kommisjonens rapport. Tjenesten har igangsatt arbeid både for å styrke saksbehandlingen i PST, og arbeide med utvikling av ledelse, organisasjonskultur og kompetanse tilpasset tjenestens mål. Dette er tiltak som man kunne iverksette umiddelbart. Det vil bli ytterligere endringer basert på funn og anbefalinger i den eksterne gjennomgangen av PST når den foreligger 1. desember. PST har også satt et større fokus på anti-Jihad og soloterrorister. Det bemerkes at kommisjonen hadde tillit til PSTs hovedprioriteringer.

Spørsmål:

19. I hvilken grad mener statsråden at det før 22. juli 2011 var samsvar mellom PSTs ressurser og prioriteringer på den ene siden og samfunnets forvent-

²¹ s. 395

ninger til PSTs mulighets- og handlingsrom på den andre? Tilsvarende spørsmål ble stilt av Stortingets særskilte komité og da svarte statsråden at hun ville avvente PSTs egnevaluering og Gjørvt-kommisjonen før svar ble gitt.

Svar:

I Kommisjonens rapport står det følgende: «*Innledningsvis konstaterte vi at det er urimelig å forvente at en sikkerhetstjeneste skal kunne avverge alle angrep. Kommisjonen kritiserer flere sider ved PSTs behandling av informasjonen som kom inn om gjerningsmannen og i noen grad vurderinger om det antiislamistiske miljø, men vi kan ikke slå fast at PST burde ha oppdaget Breivik og avverget terrorangrepene*». ²²

PST egnevaluering og kommisjonens rapport påviser utfordringer. Vi er i prosess med hensyn til å vurdere rammebetingelser og grenser for hva en sikkerhetstjeneste i et demokratisk land skal ha som arbeidsgrunnlag. I denne sammenheng vil personvern stå sentralt. Det er viktig at vi får en god debatt om avveiningen mellom hensynet til den enkeltes personvern og hensynet til og den enkeltes behov for sikkerhet. Dette vil jeg komme tilbake til i meldingen til Stortinget.

Det vil alltid kunne spørres om det er stilt tilstrekkelige midler til rådighet for et så viktig arbeid som det PST utfører. Regjeringen har prioritert PST høyt, og ser frem til det eksterne utvalgets rapport som en del av beslutningsgrunnlaget for det videre arbeidet for å sikre at PST har tilstrekkelig gode arbeidsbetingelser.

Spørsmål:

Riksalarm:

20. Stortinget ba statsråden endre og modernisere riksalarmsystemet slik at flere sentrale politiledere blir varslet i tillegg til sentralene i politidistriktene, jf. Innst. 207 S (2011-2012). Hvordan har statsråden gjennomført Stortingets bestilling og hvem og hvordan mottas riksalarm i dag?

Svar:

Innst. 207 S (2011-2012) ble behandlet i Stortinget 8. mars i år. 13. mars ba jeg Politidirektoratet om å iverksette arbeidet med å modernisere riksalarmsystemet. Jeg har også bedt om at departementet, FOH og fylkesmennene implementeres i ordningen, slik at felles varsling kan iverksettes hvis nødvendig. Ny løsning basert på mer moderne teknologi enn dagens PC-baserte løsning skal, etter det Politidirektoratet opplyser, være operativt og implementert i løpet av 1.kvartal 2013.

Departementet ba Politidirektoratet gjennomgå eksisterende løsning og rutiner for na-

²² s. 395

sjonal varsling innen 1. juli 2012, slik at dagens ordning nå er forbedret funksjonelt for å sikre rettidig varsling.²³ Nå mottar samtlige politidistrikter, PST, KRIPOS, UP og Økokrim riksalarm via egen frittstående PC-løsning. Politidirektoratet varsles på beredskapstelefonen. Eksterne blir varslet på aktuelle telefonnumre. Jeg har fått opplyst fra Politidirektoratet at systemet øves ukentlig, og at Kripos rapporterer til Politidirektoratet hver fjerde uke.

Spørsmål:

21. Hva er forventet reaksjonstid fra KRIPOS sin side, som ansvarlig for utsendelse av riksalarm, fra innrapportering om terroranslag til riksalarm er sendt?

Svar:

Politidirektoratet opplyser at det ikke er fastsatt krav om minimum reaksjonstid for Kripos for utsendelse av riksalarm. Justis- og beredskapsdepartementet forutsetter at KRIPOS videresender meldinger umiddelbart fra sin døgnbemannede vakt.

Spørsmål:

22. Hva er årsaken til at KRIPOS er gitt rollen som sender av riksalarm?

Svar:

KRIPOS er et nasjonalt døgnbemannet operasjonssenter som i mange sammenhenger er utpekt som nasjonalt kontaktpunkt både for mottak og avsendelse av ulike typer informasjon både nasjonalt om internasjonalt, og har derav kompetanse for rask og nødvendig kontakt med samtlige varslingsenheter.

Spørsmål:

23. Har statsråden vurdert å gi alle politidistrikt selvstendig mulighet til å sende riksalarm for å hindre tidsspille ved alvorlige hendelser hvor riksalarm bør bli sendt?

Svar:

En nærmere gjennomgang av prosedyrer og hensiktsmessighet vil bli vurdert og omtalt i meldingen til Stortinget.

²³ Justis- og beredskapsdepartementets brev til Politidirektoratet datert 13. mars 2012

Spørsmål:

24. Hvilke konkrete tiltak er iverksatt for å sikre bedre informasjonsutveksling mellom politidistriktene ved store hendelser?

Svar:

I tillegg til varsling ved riksalarm har politiets etterretningsregister muligheter for deling av informasjon. Jeg vil også understreke at forbedring og utvikling av informasjonshåndtering er et sentralt utviklingsområde i direktoratets endringsprogram, som jeg vil følge tett. Når det gjelder informasjonsutveksling ved store hendelser, er Nødnett, investeringer i ny IKT-infrastruktur og økt samarbeid med Forsvaret viktige tiltak i kommunikasjonsutviklingen.

Spørsmål:

Politihelikopteret:

25. Politihelikopteret ble ikke mobilisert under aksjonen 22. juli 2011 før gjerningsmannen var pågrepet. Det er lagt opp til en døgnkontinuerlig responstid på 15 minutter. Fra hvilket tidspunkt tilfredsstilte helikopterberedskapen dette kravet etter 22. juli 2011?

Svar:

Opprinnelige rammeforutsetninger for politihelikopterets beredskapsnivå ble fastsatt av Stortinget i 2002. Disse ble justert noe ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2007 (St.prp. nr. 69 (2006-2007), jf. Innst. S. nr. 230 (2006-2007)). Det ble blant annet pekt på at døgnbemannet tjeneste medførte en betydelig kostnadsbinding, samtidig som det reduserte politiets mulighet til effektiv ressursstyring og prioritering med sikte på en best mulig polititjeneste samlet sett. I samsvar med resultatet av Stortingets behandling av forannevnte budsjettforslag, sendte Justisdepartementet brev til Politidirektoratet 28. august 2007. I brevet ble Politidirektoratet gitt fullmakt til å fastsette beredskapskravet for politihelikopteret ut fra politioperative behov. Reservehelikopter skulle vurderes ut fra operative behov, beredskapsnivå og kostnader.

Responstid på 15 minutter er tiden fra et oppdrag for politihelikopteret er mottatt til helikopteret er i luften. Responstiden forutsetter bemannet tjenestesett og at helikopter er operativt.

Kravet om 15 minutter responstid er inntatt i rundskriv fra direktoratet 6. februar 2012. På de bemannede tjenestesettene har responstidskravet vært oppfylt. Det har imidlertid ikke vært mulig å etterleve dette for hele døgnet grunnet mangel på mannskap og fravær av reservehelikopter. Fra januar 2013 vil helikoptertjenesten etter det Politidirekto-

ratet nå opplyser ha døgnkontinuerlig tjeneste med 15 minutter responstid. Jeg vil følge dette tett opp.

Spørsmål:

26. Nedetiden på politihelikopteret i 2011 var omtrent 57,3 prosent. Hva er beregnet nedetid for politihelikopteret
- siste tre måneder
 - siste seks måneder
 - anslag neste 12 måneder

Svar:

Politihelikopteret er tilført midler for å sikre døgnkontinuerlig drift i tråd med kommisjonens anbefaling. Regjeringens opprinnelige målsetning var at dette skulle være på plass 1.juni. Det har ikke politiets ledelse klart å levere, noe jeg redegjorde for i Stortinget 28.august i år.

Fra årsskiftet er alle nytilsatte piloter utsjekket mv. for føring av helikopteret.

Nedetid defineres som tid hvor helikopteret står på bakken:

- På grunn av teknisk årsak og/ eller vedlikehold
- På grunn av mannskapsmangel
- På grunn av værforhold

Oppetid defineres som den tid hvor ikke ovennevnte årsaker inntreffer, og hvor helikopteret dermed kan være i luften.

- A. Juli: 51,8 %, august: 29,5 %, september: 31.1 %. Gjennomsnittlig nedetid for de siste tre måneder: 37,4 %.
- B. April: 28,6 %, mai: 24,1 %, juni: 26,7 %, juli: 55,4 %, august: 33.1 %, september: 33.7 %. Gjennomsnittlig nedetid for siste seks måneder: 33,6 %.
- C. Forventet nedetid resten av 2012: 30-40 %.

Nedetiden i sommer skyldtes at antall crew var 2 mot ordinært 4. Som kompensierende tiltak i ferietiden ble det i deler av juli og august leid inn en pilot som hadde de nødvendige godkjenninger for helikoptertypen. I tillegg ble det benyttet en del overtid, men man hadde flere ubemannede tjenestesett.

Nye piloter og øvrig nytilsatt personell gjennomfører i løpet av høsten opplæring, utsjekk på helikoptrene og sertifiseringer mv. Disse vil fases gradvis inn utover høsten, og fra årsskiftet vil normal drift være døgnkontinuerlig beredskap med 7 crew basert på

dimensjonert helikopterkapasitet med ett hovedhelikopter (ett crew består av tre tjenstepersoner). Reservehelikopter sikrer at det er tilgjengelig helikopter i forbindelse med vedlikehold, teknisk feil og lignende for hovedhelikopteret.

Det er min klare målsetting at politihelikopteret skal ha en døgnkontinuerlig drift. Jeg vil derfor forsikre meg om at politidirektøren sørger for at politimesteren i Oslo har tilstrekkelige rutiner for å sikre tilgjengelige mannskaper. Jeg har derfor innført krav om ukentlig rapportering om nedetid og antall utførte oppdrag fra direktoratet til departementet. Rapportene om nedetid skal spesifisere årsakene til nedetid – av teknisk årsak og/eller vedlikehold, mannskapsmangel eller værforhold.

Spørsmål:

Om politiets arbeid og organisering:

27. Gjørv-kommisjonen viser til at Øystein Mæland, som relativt nytilsatt politidirektør 22. juli 2011, ikke var kjent med det aktuelle planverk som skal tre i kraft ved terroranslag. Hvilke rutiner gjelder ved ansettelse av ny politidirektør når det gjelder informasjon om aktuelle planverk, nødprosedyrer mv?

Svar:

Ved ansettelse av direktør og andre ledere i direktoratet, gis disse en generell innføring i direktoratets arbeidsområder og saker av viktig eller prinsipiell karakter. Denne innføringen står direktoratets egne ansatte for. Jeg forventer at alle nye ledere setter seg inn i gjeldende rammeverk for den virksomheten de skal arbeide i.

Spørsmål:

28. I hvilken grad har departementet i sin styringsdialog med Politidirektoratet vektlagt mål og forventninger på beredskapsområdet?

Svar:

Kommisjonen sier følgende: «*Beredskapen i politiet har ikke vært tydelig eller høyt prioritert verken i styringsdokumentene eller av politiets egen ledelse de senere år.*»²⁴ Det har vært overlatt til Politidirektoratet å foreta nærmere vurdering av forventningene til politidistriktene på de ulike områdene, herunder beredskapsområdet.

Jeg ser et behov fra departementets side for å tydeliggjøre fremtidige forventninger til politiet på beredskapsområdet, og vil i meldingen til Stortinget nærmere omtale disse.

²⁴ s. 314

Spørsmål:

29. Politiets bemanningsplaner var lagt opp slik at flest var på jobb når minst skjedde. Hva er årsaken til at departementet ikke har sett denne problemstillingen?

Svar:

Kommisjonen sier følgende: «Antall politioppdrag varierer i løpet av uken, men når behovet er størst, er bemanningen lavest.»²⁵ Videre utaler kommisjonen:

«Politiet har store ressurser. Det er en betydelig utfordring som ligger i å styre disse på en best mulig måte. POD har en nøkkelrolle i den faglige utviklingen av etaten, sammen med JD.»²⁶ Kommisjonens rapport er et viktig bidrag til politiets arbeid med å forbedre sin tilgjengelighet for publikum, og vil bli fulgt opp som en del av Politidirektoratets endringsprogram og omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

30. Hva er årsaken til at departementet ikke har fokusert på å sikre tilfredsstillende loggføringssystemer og muligheten til deling av skriftlig kommunikasjon i politiet?

Svar:

Kommisjonens uttaler følgende: «Sentralens loggføringssystem (PO) hadde begrensninger som gjorde seg særlig gjeldende ved større hendelser, og kunne ikke sikre effektiv deling av informasjon mellom sentralens egne operatører og til stab. Svakheterne med systemet hadde vært kjent lenge.»²⁷

Det er besluttet i Politidirektoratet at det i løpet av 2012 igangsettes utredning av et nytt politioperativt system som skal dekke dagens funksjonelle behov i politiet. Kravet om en bedre samhandling og utveksling av informasjon mellom politidistriktene vil inngå i kravspesifikasjonen til det nye systemet. Det første møtet vedrørende det nye systemet ble avholdt 24. oktober 2012.

Etterretningssystemene i politiet er bygget opp med den hensikt raskt å kunne dele informasjon mellom politidistriktene.

«Merverdiprogrammet» er et fornyingsprogram som omfatter implementering av ny IKT-infrastruktur og forberedelse av nye straffesakssystemer. Programmet, som er

²⁵ s. 308

²⁶ s. 335

²⁷ s.91

etablert i politiet, vil ha fokus på enda mer effektiv informasjonsdeling både internt i politiet, men også eksternt ut mot aktuelle samarbeidsparter og publikum. Det brede anlagte endringsprogrammet for Politidirektoratet omfatter også IKT.

Spørsmål:

31. Rutinene for å innkalle mannskap til politiet avviker fra tilsvarende rutiner i helsesektoren.
 - a. Hva er årsaken til at varslingsrutinene er så ulike?
 - b. Hva er bakgrunnen for at dette ikke var endret før 22. juli 2011?
 - c. Hvilke tiltak for endrede og mer effektive innkallingsrutiner er gjennomført etter terroraksjonen?

Svar:

a - b. Jeg har fått opplyst av Politidirektoratet at det ikke er gjort komparative sammenlikninger av ordningene i politiet og helsevesenet.

c. Politidirektoratet er gitt i oppdrag å etablere et system for varsling av personell i politiet som en del av oppdraget med implementering av nytt system for riksalarm.

Spørsmål:

32. Oslo-politiet har en annen organisering av stabsfunksjonen enn øvrige politidistrikter, ved at det ikke er politimesteren selv, men en av visepolitimestrene som har politimesterrollen i stab.
 - a. Mener statsråden dette er en tilfredsstillende organisering?
 - b. Er denne organiseringen klarert med departementet?
 - c. Bidrar en slik organisering til ansvarsplassering eller ansvarspulverisering?
 - d. Har statsråden vurdert om denne formen for alternativ organisering bidro til å svekke beslutningsevnen under politiets aksjon?
 - e. Kan organiseringen ha bidratt til at bistandsanmodningen overfor Forsvaret tok for lang tid?
 - f. Kan organiseringen bidra til at en underordnet ikke våger å ta beslutninger som påvirker budsjettbalansen i distriktet negativt, eksempelvis ved å holde politihelikopteret ute av tjeneste?

Svar:

a.-f. Politiets beredskapssystem (PBS I) av juni 2011 legger føringer på hvordan politidistriktene skal gjennomføre sitt stabsarbeid. Oslo politidistrikts planverk er i henhold til denne.

Spørsmål:

33. Operasjonssentralens fysiske og tekniske forutsetninger var utilfredsstillende. Dette var kjent for departementet, POD og OPD blant annet fordi dette var pekt på i forbindelse med tidligere øvelser. Hva er årsaken til at departementet ikke har forsikret seg om at erfaringen fra tidligere øvelser ble omsatt i endringer slik at OPD hadde sikret forsvarlige lokaler og fasiliteter til å håndtere slike hendelser?

Svar:

Kommisjonen påpeker følgende:

«OPD påpekte i egnevaluering etter Øvelse Oslo i 2006 at operasjonssentralens lokaliteter og fasiliteter ikke var tilfredsstillende. Flere kortsiktige, korrigerende tiltak er iverksatt siden den gang, men politidistriktets langsiktige tiltak, nytt operasjonssenter, er ennå ikke på plass.»

Oslo politidistrikt har et eget kapittel på statsbudsjettet (+441). Jeg legger til grunn at politimesteren i Oslo, i dialog med Politidirektoratet, benytter de tildelte budsjettmidlene til å kunne produsere best mulig polititjeneste, herunder sørge for å foreta de nødvendige investeringer.

Spørsmål:

34. Stabslokalene ved Oslo politidistrikt var ikke tilfredsstillende. Dette var kjent for departementet, POD og OPD blant annet fordi dette var pekt på i forbindelse med tidligere øvelser. Hva er årsaken til at departementet ikke har forsikret seg om at erfaringen fra tidligere øvelser ble omsatt i endringer slik at OPD hadde sikret forsvarlige lokaler og fasiliteter til å håndtere slike hendelser?

Svar:

Se svar ovenfor til spørsmål 33.

Spørsmål:

35. Beredskapstroppen er den best trente politistyrken i landet. Etter eksplosjonen i regjeringskvartalet ble BT benyttet bl.a. til søk og redning i regjeringskvartalet, på tross av at faren for nye angrep ble sett på som overhengende (Gjørsv-kommisjonens rapport side 104). Foreligger plan eller beredskapsinstruks som forsvarer bruk av BT som røykdykkere i en slik situasjon, eller er utgangspunktet at brann- og redningsetaten skal foreta røykdykkersøk ved slike dramatiske hendelser? (viktig punkt fordi bruken av BT til slike oppgaver forsinket utrykningen til Utøya med 10-15 minutter).

Svar:

Det er gjennom Politidirektoratet innhentet redegjørelse fra Oslo politidistrikt 25. oktober 2012 hvor det framgår følgende:

«Beredskapstroppen (BT) ble benyttet til søk og redning i Regjeringskvartalet fordi:

- *Det var innledningsvis uavklart om det var gjerningsmenn i byggene/nærområdet.*
- *BT har verneutstyr mot brannrøyk/CBRN slik at de kunne fortsette arbeidet hvis slikt miljø skulle oppstå.*
- *BT har måleinstrumenter for å detektere forurensning fra en "skitten bombe".*
- *BT har utstyr for sikre seg selv og andre i høyden. I tillegg kan dette utstyret benyttes til redning i høyden og dybden.*
- *BTs mannskaper er trent til å søke etter og identifisere antatt farlige gjenstander.*
- *BTs mannskaper har utstyr og trening i å forsere låste/stengte dører.*
- *Sanitetsmenn i BT har høy utdanning på førstehjelp.*

Samtidig med innsatsen til de tjenestepersonene fra BT som var i Regjeringskvartalet, kom det stadig til flere tjenestepersoner som meldte seg til tjeneste. Disse drev med klargjøring av utstyr og forberedelser til nye oppdrag og/eller støtter allerede pågående oppdrag.

Det er viktig å presisere at Beredskapstroppen hadde med seg alt nødvendig utstyr i Regjeringskvartalet og var klare til umiddelbar innsats. Dette gjenspeiler en robusthet som er nødvendig for å kunne respondere på oppdukkende hendelser i en allerede pågående hendelse.

Det er viktig å understreke at søket som ble gjennomført i Regjeringskvartalet ikke er å anse som et vanlig "røykdykkersøk" i et brannområde. Her gikk Bombegruppen og BTs mannskaper inn i et område der man hadde grunn til å tro at det kunne være eksplosiver mv., og at kunnskapen mannskapene har på dette området ikke ligger hos noe annet redningspersonell.»

Det kan også legges til at vitneopplysninger gitt til politiets innsatsleder umiddelbart etter hans ankomst til Regjeringskvartalet, gikk ut på at det hadde gått av en bombe inne i H-blokken og en inne i R4.

Samtidig er det viktig å understreke at BT var tilstede med 23 mann da meldingen om Utøya kom, og at det var ca. 12 - 13 mann som var inne i Regjeringskvartalet, mens resten drev med søk på bakkeplan. Blant annet var en av patruljene på TV-2 bygget for å sjekke ut en mistenkelig hensatt veske - mulig sprengladning.

Videre vil vi etter spørsmålet som er reist, presisere ytterligere:

- *Politiet har som oppgave å sikre alle åsteder før redningsmannskaper settes inn (jf. Politiinstruksen)*
- *Videre bygger innsatsleder og aksjonsleder BT sine vurderinger på tiltakskort for OPD, herunder tiltakskort for "Bombetrussel og Terrorbomber" og "CBRN - anslag"*
- *Disse tiltakskortene er utgangspunktet for BT sin innsats i Regjeringskvartalet. Slik vi ser det er tiltakene fulgt i Regjeringskvartalet. Svaret på spørsmål 35 er derfor at det foreligger et planverk til grunn for denne disponeringen av BT.*
- *Tiltakskortene er laget for å sikre at åstedene er trygge før redningsmannskaper sendes inn i området.*

22.07.11 var det kun BT (i politiet) som besitter kompetanse og utstyr for å kunne utføre oppgavene som BT ble satt til å løse.

Fremgangsmåten er også grundig beskrevet i våre tiltakskort for henholdsvis bombeeksplosjon og CBRN-anslag og politiets innsatsleder handlet i overensstemmelse med disse.

Det er viktig å presisere at tiltakskortene er en "plukkliste" med oversikt over flere tiltak som innsatsleder/innsatspersonell må vurdere der og da ut fra situasjonen på stedet.»

Spørsmål:

36. Systemet OPD hadde for flåtestyring krevde manuell pålogging når patruljer kom på vakt. 22. juli var arbeidspresset på operasjonssentralen for høyt til å få dette gjort. Det resulterte i at hverken operasjonsledelse eller innsatsledelse hadde oversikt over tilgjengelige resurser.
 - a. Har øvrige politidistrikt tilsvarende tungvint løsning?
 - b. Har departementet fastsatt krav til flåtestyringssystem i det enkelte politidistrikt?
 - c. Har alle politidistrikt samme flåtestyringssystem, slik at resurser kan samordnes på tvers av politidistrikter?

- d. Er det mulig for et politidistrikt å «se» politikjøretøy fra andre politidistrikter i sitt flåtestyringssystem? I enkelte tilfeller kan nabodistriktets kjøretøy være nærmeste tilgjengelige ressurs.
- e. Hvis det ikke er mulig å «se» hverandres ressurser uavhengig av politidistrikt, mener statsråden dette er hensiktsmessig? Hvis ja, hvorfor?

Svar:

a-c. Tjeneste og turnussystemet i alle politidistrikt viser hvilke personell som er satt opp på ordinær drift. Hvis noen innkalles til overtid eller annen tjeneste utover ordinært oppsett, må dette føres manuelt i systemet for at ressursen skal være synlig i bemanningslistene.

For å kunne samhandle bedre på tvers av politidistriktsgrensene er det en forutsetning at det nye driftskonseptet som nå etableres kommer på plass i alle politidistrikt. Dette er en stor IKT-satsning som har pågått i politiet i flere år og skal slutføres i 2013.

- d. Politiets digitale kartsystem gjør det mulig å «se» kjøretøyer fra andre politidistrikt som befinner seg i deres eget distrikt.

Spørsmål:

- 37. Det var ferieavvikling da terroren rammet Norge. Det påvirket tilgangen på mannskap. Sommeren er i mange politidistrikt høysesong for utrykninger.
 - a. På hvilken måte forsikret statsråden seg om at ferieavviklingen i 2012 ikke reduserte politiets beredskap nevneverdig?
 - b. Hvordan forsikrer statsråden seg om at det enkelte politidistrikt opprettholder beredskapen og evnen til rask og effektiv respons også om sommeren?

Svar:

Ferieavvikling og krav til grunnberedskap i sommermånedene er en utfordring. Ferielovens bestemmelser setter krav som også politiet må forholde seg til. Det er den enkelte politimester som er ansvarlig for å sette opp vaktordninger som sikrer at det også i disse ukene er en tilstrekkelig grunnberedskap i sitt politidistrikt. Departementet er i dialog med Politidirektoratet foran hver sommersesong for å sikre at direktoratet er i dialog med politimestrene om temaet.

Kommisjonen uttaler på generelt grunnlag: *«Bemanningen bør bedre tilpasses behovet. Dette vil kreve stor grad av ledelsesinvolvering og vilje fra de ansatte til å bidra til å etab-*

lere fornuftige løsninger. Kommisjonen forstår at det er en utfordring å sikre god dekning i helgene, men dagens situasjon framstår som utilfredsstillende. Bruk av færre ulike tjenestelister, noen justeringer i turnustiden og en omforent forståelse for at helgevakter aksepteres som en naturlig konsekvens av yrkesvalg er viktige elementer i en løsning. I tillegg har politiet en uutnyttet ressurs i det at mange av de politiutdannende, selv med lavere alder enn 45 år, ikke har holdt godkjenning for innsatspersonell ved like. Med krav om godkjenning av flere av de ansatte kan kapasiteten på operativt personell økes. Problemet er nå primært å styre de ressursene som finnes.»²⁸

Bemanningskrav er tema som omfattes at endringsprogrammet i Politidirektoratet og vil bli nærmere omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

38. Politiets responstid vil være avgjørende ved anslag rettet mot liv og helse over hele landet. Når mener statsråden det er realistisk å få innført krav til responstid for politiet?

Svar:

Krav til responstid utløser mange og vanskelig dilemmaer. Et slikt krav må sikre at ikke øvrig politiarbeid svekkes samtidig som det må foretas en nøye vurdering av hvordan slik respons skal måles og registreres. I den kommende meldingen til Stortinget vil jeg komme nærmere tilbake til aktuelle problemstillinger som må drøftes knyttet til krav til responstid i politiet.

Politidirektoratet er gitt i oppdrag å utrede registrering av responstid.

Spørsmål:

39. Når blir ny base for politihelikopteret og beredskapstroppen på Alnabru ferdigstilt?

Svar:

Utarbeidelse av fremdriftsplan er avhengig av flere forhold som ennå ikke er avklart. Dette gjelder blant annet kvalitetssikring, konsekvensutredning og reguleringsplan, konsesjon fra luftfartsmyndighetene med mer. Det vises forøvrig til Prp. S nr. 1 (2012-

²⁸ s.335

2013) hvor det er foreslått en bevilgning på 10 mill. kr. til oppstart av planlegging. Jeg vil redegjøre nærmere for framdriften i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

40. Mener statsråden at dagens dekning av innsatspersonell (UEH med IP3) er tilfredsstillende utfra dagens risikobilde?

Svar:

Hvert politidistrikt må ha minst ett UEH-lag. Det er i dag den enkelte politimester som skal vurdere behovet for ytterligere innsatspersonell ut fra gjeldende kriminalitetsbilde og egen ressursforvaltning. Dette er et tema som vil bli nærmere omtalt i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

41. Etter angrepene 22. juli ble det ikke gjennomført endringer i øvingsopplegget for innsatspersonell. Er det planlagt gjennomført endringer i dette opplegget nå, eller er statsråden av den oppfatning av øvingsstrukturen for IP er god nok?

Svar:

Politihøgskolen (PHS) har på oppdrag fra Politidirektoratet gjennomgått dagens opplærings- og vedlikeholdsprogram for innsatspersonellet. I tillegg er opplæringsprogrammet i temaet i grunnutdanningen ved PHS evaluert. Kompetanse og øvelser vil også være ett av flere temaer i direktoratets endringsprogram, som jeg omtalte i min redegjørelse i Stortinget 28. august. Jeg vil komme nærmere tilbake til temaet i meldingen til Stortinget.

Politihøgskolen og Forsvarets høyskole har etablert et felles kurs «*Nasjonal beredskap og krisehåndtering*»

Spørsmål:

42. Det tok lang tid fra terroranslaget mot regjeringskvartalet til sikring ble gjennomført av flere vitale sikringsverdige objekter, herunder Stortinget. Hvordan har statsråden forsikret seg om at sikringsverdige objekter, også i ferie-

tiden, vil få nødvendig sikring og beskyttelse under et eventuelt fremtidig terrorangrep?

Svar:

Kommisjonen uttaler om dette:

«Politiet sikret raskt flere av egne bygg for å sikre egen operasjonsevne. Kl. 20.05 var status på ressursdisponeringen til objektsikring blant annet seks tjenestepersoner på politihuset, kl. 20.45 ni tjenestepersoner i UD og cirka ti tjenestepersoner på Stortinget. Kl. 22.00 var det 14 tjenestepersoner i regjeringskvartalet. Kl. 20.30 rapporterte staben til POD at politidistriktets egen etterretning tilsa at det var størst grunn til å frykte nye anslag mot myndighetsobjekter. Videre at PST ikke hadde gitt noen skriftlig trusselvurdering, men hadde antydnet at regjeringskvartalet, statsministerens bolig og politiets bygninger kunne være aktuelle objekter.

Flere relevante objekter fikk vakthold utover kvelden. Dette skjedde imidlertid i stor grad etter initiativ fra andre enn staben og operasjonssentralen.

Det framgår av OPDs egevaluering at staben vurderte å benytte politireserven til objektvakthold, men den utgjorde en så vidt liten styrke at Forsvaret framsto som et bedre alternativ. Klokken 22.50 meldte Politidirektoratet at man hadde godkjent at Politireserven kunne innkalles. Staben vurderte Politireserven som en marginal ressurs, spesielt i fellesferien, og det hersket usikkerhet om hvorvidt de hadde nødvendige våpengodkjenninger. Det forelå allerede en avgjørelse knyttet til håndhevelsesbistand fra Heimevernet, som har objektsikring ved terrorberedskap som en av sine hovedoppgaver.

Utover natten iverksatte staben sikring av flere objekter. På morgenkvisten den 23. juli overtok bevæpnet militært personell flere objektsikringer. Etter hvert ble andre politidistrikter involvert i objektsikringer. Til sammen ble 16 ulike objekter sikret. Politireserven ble ikke benyttet.»²⁹

Nærmere vurderinger av objektsikringsarbeid under en politiaksjon vil bli omtalt i meldingen til Stortinget. Jeg viser for øvrig til mitt svar på spørsmål 43.

Spørsmål:

43. Har statsråden i forbindelse med arbeidet for å bedre rutinene for sikring av sikringsverdige objekter satt konkrete krav til tid før sikring skal være iverksatt? Hvis ja, hva er kravene? Hvis nei, hvorfor ikke?

²⁹ s. 107

Svar:

Regjeringen har vedtatt en overordnet instruks om utpeking og klassifisering av objekter som skal sikres med sikringsstyrker. Politiet og Forsvaret kartlegger nå skjermingsverdige og samfunnsviktige objekter som kan være utsatt for terrorhandlinger. Jeg vil sammen med forsvarsministeren påse rask oppfølging overfor politiet og Forsvaret.

I henhold til sikkerhetslovens forskrift om objektsikkerhet som trådte i kraft 1. januar 2011, prioriteres nå at alle departementer skal kartlegge og utpeke skjermingsverdige objekter i egen sektor innen 31. desember 2012. Gjennomføring av sikkerhetstiltak og tilrettelegging for sikringsstyrker skal være gjennomført innen utgangen av 2013. Objekteier plikter å legge til rette for at Forsvaret og politiets sikringsstyrker kan øve på beskyttelse.

Det er videre vedtatt ny instruks for Forsvarets bistand til politiet (bistandsinstruksen) som skal forenkle samarbeidet mellom politi og Forsvar, men konkrete krav til tid for sikring er ikke satt.

Spørsmål:IKT i politiet:

44. Kommisjonen peker på mangelfullt IKT-utstyr, men også manglende evne til å utnytte IKT i politiet. Hva er årsaken til denne kompetansesvakheten?

Svar:

Kommisjonen uttaler: «*Mer avansert bruk av IKT har et betydelig potensial til både å effektivisere og styrke kvaliteten i hele justissektorens arbeid, og derigjennom til å frigjøre årsverk til operative oppgaver. Dette er en nøkkel til bedre beredskap i framtiden.*»³⁰

Jeg viser til omtalen av IKT-styrkingen i politiet i Prop. 1S (2012-2013).

Spørsmål:

45. Det finnes i dag teknologiske løsninger som vil muliggjøre full oversikt over plassering av redningsutstyr og materiell (bil, båt, redning, mv) ved krise, katastrofe eller terror fra alle nødetatene, slik at operativ ledelse raskt får oversikt over hva som kan tas i bruk. Hva er årsaken til at statsråden bevisst lar være å innføre et slikt tverrsektorielt GPS-basert system?

³⁰ s. 455

Svar:

Jeg tolker komiteens spørsmål til å gjelde innføring av Nasjonalt ressursregister for redning og beredskap (NARRE).

Som omtalt i regjeringens budsjettproposisjon for 2013 anser regjeringen det som viktig å få mest mulig ut av samfunnets samlede beredskapsressurser. Det skal bl.a. skje ved å styrke det tverrfaglige samarbeidet og etablere et mest mulig effektivt samarbeid mellom politiet og Forsvaret i krisesituasjoner.

I Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* peker regjeringen på behovet for samarbeid på tvers av ansvarsområder for å sikre best mulig utnyttelse av ressurser på tvers av sektorer. Det er viktig å synliggjøre den forpliktelsen andre aktører både på sentralt, regionalt og lokalt nivå har til å samordne sitt beredskapsarbeid med andre. Det er i tillegg viktig at kommunene har en oversikt over hvilke redningsressurser som er tilgjengelig i kommunen, og det bør avklares hvilke bidrag som kan forventes fra frivillige organisasjoner. En styrking av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap på lokalt nivå er en oppgave som kommunen ikke kan løse alene. Samarbeid med andre relevante ansvarlige private, fylkeskommunale og statlige aktører er viktig, og det er en forutsetning at disse involveres i arbeidet. Jeg viser til mitt brev til Den særskilte komité dater 22. desember 2011. Jeg vil komme tilbake til spørsmålet om nasjonalt ressursregister i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

46. Mangelen på moderne kommunikasjonsutstyr påvirket ankomsttid for Beredskapstroppen til fastsatt oppmøtested. Dersom politiet hadde hatt tilgang til GPS og GPS-data som kartvisning i bilene, ville det ikke oppstått misforståelse om oppmøtested. Det nye nødnett vil heller ikke tilfredsstillende et slikt behov.
- Har departementet vurdert alternative måter å fremme digital kommunikasjon i politiet, når er det eventuelt gjort og hva ble resultatet?
 - Dersom dette ikke er gjort, hva er årsaken til at departementet ikke har vurdert dette som et viktig beredskaps- og sikkerhetsmessig tiltak?

Svar:

Kommisjonens uttaler: «*Politiet hadde ikke tilgang til selv den enkleste teknologi for å kunne sende skriftlig oppmøteinformasjon til personell og tjenestebiler. De fleste av beredskapstroppens biler hadde ikke elektroniske kart.*

Gjennom nesten ti år med egevalueringer, revisjoner og konsulentrapporter er de store svakhetene ved politietatens IKT-løsninger godt kjent for ledelsen både i politiet og i Justis- og beredskapsdepartementet.»³¹

Jeg vil komme tilbake til dette i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

Nødnett:

47. Hvem har spesifisert nødnettleveransen?

Svar:

Brannvesenet, helsevesenet og politiet har i dag separate radiosamband bygget på gammel analog teknologi. Etableringen av ett nytt felles radiosamband for nød- og beredskapsstatene – Nødnett – skal sikre at etatenes radiosamband tilfredsstiller operative og sikkerhetsmessige krav. I St. prp. nr. 30 (2006-2007) står det blant annet følgende om nødstatenes medvirkning i prosjektet:

«Brukermedvirkning har stått svært sentralt i anskaffelsesprosessen, og representanter fra politi, brannvesen og helsevesen har deltatt i Justisdepartementets prosjektorganisasjon, sammen med innleid fagekspertise på tekniske, juridiske og finansielle områder. Om lag 50 personer har vært involvert i forbindelse med tilbudsevaluering og forhandlinger. Stor brukermedvirkning anses som et viktig risikoreducerende tiltak i prosjektet.»

Prosjektet var organisert med en direktoratsgruppe ledet av Justis- og politidepartementet hvor ledere i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Helsedirektoratet (Hdir) og Politidirektoratet (POD) deltok. I tillegg var det en styringsgruppe sammensatt av representanter fra Justis- og politidepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet som var øverste organ i beslutningsprosessene.

Konkurransesgrunnlaget for Nødnett, som ble sendt ut våren 2005, var teknologinøytralt og de funksjonelle spesifikasjonene var basert på nødstatenes krav. Tilbud kom inn høsten 2005. DSB, Hdir og POD var representert ved tilbudsevalueringen. Under forhandlingene hadde de hver sin representant i forhandlingsledelsen. Forhandlingene varte frem til høsten 2006. DSB, Hdir og POD ga sin skriftlige tilslutning til forhandlingsresultatet.

I St.prp. nr. 30 (2006-2007), jf. Innst. S. nr. 104 (2006-2007) redegjorde JD for leveransen og kontrakten. Regjeringen foreslo og Stortinget sluttet seg til at JD fikk fullmakt til å inngå kontrakt om leveranse av nytt digitalt Nødnett i to trinn, med forbehold om at landsdekkende utbygging ikke kunne igangsettes før evaluering av første trinn var

³¹ s. 454

gjennomført og Stortinget eventuelt hadde vedtatt videre utbygging. Kontrakt ble inngått 22. desember 2006.

Nødnett som bygges er i tråd med behovene som nødetatene selv har spesifisert og rammene som er gitt av Stortinget.

Spørsmål:

48. Hvor mange brukere er det i nødnett i dag?

Svar:

Nødetatene har per 1. oktober 2012 om lag 8 500 radioterminaler som er klargjort for bruk i Nødnett. Månedstatistikkene viser at i snitt 6 800 av disse radioterminalene benyttes aktivt. De resterende terminalene er til beredskap og opplæring og benyttes sjeldnere. Nødetatene er primærbrukerne av Nødnett, men Stortinget har besluttet at også andre brukere med nød- og beredskapsansvar skal inn i Nødnett etter hvert. Røde Kors Hjelpekorps, Redningsselskapet, Norsk Folkehjelp Sanitet og Norske Redningshunder har fått låne til sammen om lag 150 radioterminaler slik at de kan delta som testbrukere av Nødnett.

Spørsmål:

49. Hvilke tilbakemeldinger har brukerne av nødnett gitt?

Svar:

Det ble i 2010 gjennomført en omfattende brukerundersøkelse blant radioterminalbrukerne i Nødnett. 1 578 personer besvarte denne. Resultatene viste at brukerne gjennomgående opplevde det som positivt å gå fra de gamle sambandene og over til Nødnett. Brukerne ga imidlertid også enkelte tilbakemeldinger om utilfredsstillende talekvalitet, noe manglende dekning og behov for mer tilleggsutstyr til radioene. Resultatene av denne brukerevalueringen er presentert i DIFI-rapporten «Brukerevaluering Nødnett – trinn 1».

En undersøkelse blant et utvalg operatører på kommunikasjonssentraler er gjennomført av Lanestedt Consulting. Hovedinntrykket er at Nødnett er godt mottatt av etatene.

Hovedresultater fra undersøkelsene fremgår av Prop. 100 S (2010-2011).

Spørsmål:

50. Hva er gjort med klager og innspill fra brukerne til forbedringer i nødnett?

Svar:

Det er et tett driftssamarbeid mellom Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK), Motorola som operatør og nødetatens driftsorganisasjoner, med etablerte prosesser for feilinnrapportering og feilrettinger. Den daglige kontakten med sluttbrukerne i Nødnett ivaretas av nødetatens egne superbrukere og driftsorganisasjoner. Innmelding av feil rapporteres fra sluttbruker til egen driftsorganisasjon. De feilene som vedrører Nødnett går derfra direkte til operatøren som retter opp feilene.

Driftssamarbeidet er relativt nytt for alle parter, og det vil være kontinuerlig behov for forbedringer i disse prosessene. Det arbeides aktivt med å sikre involvering av sluttbrukerne i dette arbeidet, og behov for et brukerforum vil bli vurdert. Det arbeides også med blant annet å oppdatere sambandsreglementet. Nødnett, med sine muligheter og begrensninger, er nytt. Opplæring og etablering av planer og rutiner for bruk er viktig. Det er naturlig og i tråd med erfaringer fra andre land at det vil ta noe tid før systemets muligheter blir fullt utnyttet.

Spørsmål:

51. Hva blir dekningen for nødnett når det er bygd ut i hele landet, og vil nødnett gi dekning innendørs?

Svar:

Målsettingen er klar: Nødnett skal dekke nær 100 pst. av befolkningen og ca. 79 % av landarealet, som angitt i Prop. 100 S (2010-2011), jf. Innst. 371 S. Der folk bor og ferdes vil Nødnett gi nær 100 % dekning; langs europaveier, riksveier og fylkesveier, samt i byer og tettsteder. Det er krav til forsterket signalstyrke i byer/tettsteder for å gi best mulig innendørsdekning og dekning i 5 km radius rundt alle brannstasjoner. Det vil bli dekning over saltvann og krav til dekning for helikopter. Mobile basestasjoner for bruk f.eks. i fjellheimen og flere innendørsanlegg vil bli tatt i bruk.

Målsettingen om 79 prosent flatedekning balanserer opp mot målet om å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i verneområder. Det vises i den forbindelse til Prop. 100 S (2010 – 2011), der det blant annet fremkommer følgende:

«Så langt det er mulig skal man søke å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i andre verneområder, inngrepsfrie områder eller andre verdifulle naturområder.»

Det vises videre til Innst. 371 S (2010 – 2011), der Stortingets transport – og kommunikasjonskomité blant annet skrev følgende:

«Komitéens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig folkeparti, har merket seg at utbyggingen i betydelig grad vil berøre naturmangfold og landskap, herunder nasjonalparker og andre verneområder. Flertallet har merket seg at Miljøverndepartementet vil gi retningslinjer for saksbehandling av dispensasjonssøknader etter naturmangfoldloven § 48 knyttet til oppføring av basestasjoner for Nødnett i verneområder.

Flertallet understreker at dersom det ikke er mulig å bygge mastene utenfor verneområder, skal man søke å finne det alternativet som er minst skadelig for verneverdier i verneområdet. Videre har flertallet merket seg at utbygger og Direktoratet for nødkommunikasjon i samarbeid med miljøvernmyndighetene skal sørge for god planlegging med hensyn til miljøverdier ved utbygging, og at Nødnett skal ses i sammenheng med forvaltningsplaner for de enkelte berørte verneområder i den grad det er mulig.»

For å sikre full dekning kreves god planlegging, samt justeringer etter målinger og erfaring fra bruk. Som ledd i dette gjennomføres blant annet møter med nødetatene lokalt i alle utbyggingsområdene for å få informasjon om lokale forhold og behov. Så bygges nettet, og etter erfaring fra bruk styrkes dekningen for å oppnå angitte målsetninger.

Innendørsanlegg er ikke del av spesifikasjonen i nødnettskontrakten. Det er likevel som nevnt stilt krav til forsterket signalstyrke i byer/tettsteder for å gi best mulig innendørsdekning. Signalnivået vil dermed, i de aller fleste tilfeller, være tilstrekkelig for å oppnå samband. I enkelte tilfeller vil det for å oppnå tilfredsstillende samband være nødvendig med spesielle innendørsanlegg. DNK jobber kontinuerlig med dette, og setter i den forbindelse opp lister med prioriterte bygg. Det er også mulig å etablere midlertidig dekning ved bruk av bilmonterte radioterminaler som fungerer som forsterkere, samt å benytte håndterminalene for direkte kommunikasjon mellom brukere.

Spørsmål:

52. Inntil nødnett er ferdig etablert i hele landet må det sikres tilstrekkelige løsninger for samband og kommunikasjon. Hva er gjort hittil og hvordan er statsrådets vurdering av dette?

Svar:

Nødetatenes eksisterende sambandsløsninger er fortsatt nødetatenes ansvar. Nødetatene utenfor første utbyggingstrinn bruker fortsatt kommunikasjonsutstyr som er av varierende alder, til dels er svært nedslitt og som ikke er avlyttingssikkert. I tillegg er det utfordringer knyttet til kommunikasjon på tvers av etatene. Behovet for et nytt felles

sambandssystem har vært åpenbart lenge, og dette resulterte også i Stortingets beslutning fra 2006 om utbygging av nytt digitalt nødnett.

Erfaringen så langt tilsier at etatene kan videreføre nåværende analoge samband på en tilfredsstillende måte. Det er også etatenes ansvar, i tett samarbeid med DNK, å sikre at det utvikles gode overgangsløsninger, både teknisk og kompetansemessig, i områder hvor både nytt og gammelt utstyr brukes.

Selv om etatenes systemer i dag er gamle og det i noen tilfeller er utfordringer knyttet til oppgraderinger, forutsetter Justis- og beredskapsdepartementet at etatene også i en situasjon hvor Nødnett er forsinket utfører sine oppgaver på en måte som gjør at det ikke går utover liv og helse. Innføring av nytt Nødnett er likevel viktig for å sikre et enda tryggere samfunn.

Spørsmål:

53. Klokken 16.04 22. juli 2011 var det omfattende trafikk på sambandet ved OPD. Viktig informasjon kom ikke frem til innsatsleder via samband, men måtte overbringes via mobilnettet. Hvordan har statsråden forsikret seg om at kapasiteten på utbygd nødnett er tilstrekkelig til å håndtere slike store hendelser?

Svar:

I forbindelse med trinn 2 ble det besluttet at alle basestasjoner i hele landet skal ha minst 2 baseradioer og dermed økt kapasitet. Grunnkapasiteten i Nødnett vil derfor være god, og bedre enn for eksempel i tilsvarende nett i Sverige. Kapasiteten på Nødnetts basestasjoner i Oslo har gjennomgått ytterligere oppgraderinger det siste året. Dette gjelder også den basestasjonen som var nærmest høyblokka i regjeringskvartalet under terroraksjonen. Denne og andre nærliggende basestasjoner var utsatt for meget høy kapasitetsutnyttelse de nærmeste timene etter at bomben sprang. Likevel var det lite kapasitetsproblemer i selve nettet. Den totale erfaringen fra 22. juli 2011 var at Nødnett fungerte godt og som forventet i Oslo.

Kommisjonens uttaler følgende: *«Det ble ikke meldt om vesentlige feil verken i nettet eller nødmeldesentralenes Nødnett-utstyr, og driftsstatistikken viser at det var lite kødannelse i nettet sett i forhold til de mange samtaler. Det var imidlertid så stor trafikk i talegruppene at noen brukere opplevde at de måtte vente på tur for å slippe til med sine meldinger. Trafikkstatistikken viser også at felles talegrupper mellom nødetatene i liten grad ble benyttet under innsatsen. Funksjon med tekstmeldinger i terminalene, som sikrer rask og effektiv distribusjon av informasjon med bruk av lite kapasitet, ble lite brukt. Tilbakemeldinge-*

ne som Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) innhentet, viste at brukerne mente Nødnett fungerte godt. Enkelte av basestasjonene hadde svært høy belastning.»³²

Det vises videre til Kommisjonens oppsummeringspunkt, der det blant annet uttrykkes følgende: «Redningsarbeidet 22/7 viste at det nye Nødnett har en rekke funksjoner og tekniske muligheter, som i bare liten grad ble utnyttet i aksjonen. Kommisjonen mener at nødvendig opplæring og trening i bruk av utstyr er viktig for å kunne utnytte det potensialet som ligger i den nye sambandsplattformen.»³³

Spørsmål:

54. Det nye nødnettet skapte utfordringer under aksjonen fordi det var en blanding av gammelt og nytt kommunikasjonsutstyr som ble benyttet. Det er fortsatt lenge før nytt nødnett er implementert generelt. Har statsråden vurdert alternative måter å «rulle ut» nødnettet på, eksempelvis samarbeid med teleoperatører som kan avsette kapasitet til digital nødnetts-kommunikasjon i allerede eksisterende nett, tilsvarende systemet i London?

Svar:

I Prop. 111 S (2011-2012) foreslo Regjeringen forlengelse av utbyggingstiden med ett år og ferdigstilling innen utgangen av 2015, i tråd med eksternt kvalitetssikreres opprinnelige anbefaling jf. Prop. 100 S (2010-2011) og Innst. 371 S (2010-2011). Stortinget sluttet seg til ny utbyggingsplan og endret bevilgningsbehov i Innst. 375 S (2011-2012).

Som opplyst i Prop. 111 S (2011-2012), jf. Innst. 375 S (2011-2012) er trinn 2 av Nødnett planlagt gjennomført i fem faser som vist i nedenstående tabell.

Fase	Område/politidistrikt	Ferdig utbygget
1	Hedmark, Vestoppland, Gudbrandsdalen	Ultimo 2013
2	Nordre Buskerud, Vestfold, Telemark, Agder	Medio 2014
3	Rogaland, Haugaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Primo 2015
4	Sunnmøre, Nordmøre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag	Medio 2015
5	Helgeland, Salten, Midtre Hålogaland, Troms, Vest-Finnmark, Øst-Finnmark	Ultimo 2015

³² s. 305

³³ s. 307

Mens Nødnett bygges, vil det være områder der personell med nytt og gammelt samband har behov for å samhandle. Nødetatene har et selvstendig ansvar å etablere planer og rutiner for bruk av de systemene som finnes. Dette er ivarettatt i de planer som legges for utbyggingen, både i form av koordinerende møter med etatene, og konkrete krav før oppstart for hver etat.

Sammenkopling mellom gammelt og nytt system i en overgangsfase vurderes i hvert enkelt tilfelle. Det er likevel viktig å være klar over at gammelt utstyr har varierende kvalitet, og at fysisk sammenkopling ikke alltid er teknisk mulig eller hensiktsmessig. Samtidig vil en sammenkobling mellom gammelt og nytt gjøre at krypteringen ikke fungerer mellom systemene.

Nødnett er et eget fysisk separat nett fra de mobile nettene, og all kommunikasjon for nødetatene går i Nødnettet. Det er derfor ikke relevant å reservere kapasitet i andre mobile nett. Direktoratet for nødkommunikasjon opplyser at de ikke heller kjent med at dette er gjort i London.

Nødnett benytter seg derimot i stor grad av mobiloperatørens infrastruktur, som hytter, master og telelinjer. Dette er avgjørende for å sikre en hurtigst mulig utbygging av Nødnett og i tråd med Stortingets føringer. Men Nødnett er altså et eget separat nett.

Spørsmål:

55. På hvilken måte vil det nye nødnettet sikre fremtidig mulighet til deling av skriftlig informasjon i politidistriktene?

Svar:

Nødnett er primært et gruppebasert talesamband, ikke et datanett, selv om det går an å overføre noe data. Tetra-terminalene gir allerede i dag mulighet til å sende korte tekstmeldinger, og det kan legges inn faste statusmeldinger. Det er også mulig å overføre posisjonsdata til digitale kartløsninger i tjenestebilene til nødetatene. Brann benytter noe av dette i kommunikasjonen mellom brannmannskaper og 110-sentralen, og svenske ambulanser og finsk politi har tatt dette i bruk i sine kjøretøyer.

Nødnett skal etter planene få økt datakapasitet ved at man implementerer TEDS, som er en del av TETRA-standarden. I 2013 skal det etableres en pilot for å prøve ut mulighetene som TEDS kan gi for å dele tekstinformasjon og bilder. Blir dette vellykket, vil man vurdere å bygge ut TEDS-kapasitet i hele landet. Dette vil i så fall gjøre det mulig å dele mer skriftlig informasjon i politidistriktene enn TETRA kan gi i dag.

For å benytte kapasiteten for dataoverføring kreves det imidlertid at nødetatene anskaffer eller utvikler applikasjoner som kan sende og motta data til og fra kjøretøy. Slike leveranser er ikke en del av Nødnett-prosjektet.

Spørsmål:

Beredskap og oppfølging:

56. Hva var den egentlige grunnen til at samordningsprosjektet som skulle gjøre redningsetatene i stand til å kommunisere ble lagt på is i 2010?

Svar:

Jeg viser til mitt svar på spørsmål 45.

Spørsmål:

57. Hva er årsaken til at det ikke fantes en konkret oversikt over hva Forsvaret kunne bistå med i løpet av kort tid ved terroranslag mot norske mål?

Svar:

Det er Forsvaret ved Forsvarets operative hovedkvarter som til enhver tid har oversikt over, og som skal disponere, Forsvarets ressurser på en hensiktsmessig måte med tanke på gitte oppdrag. Dette gjelder også i situasjoner der politiet anmoder om bistand fra Forsvaret, som ved terroranslag mot norske mål. Ved anmodninger om bistand fra politiet er det behovene for bistand som skal defineres av politiet.

Av nye tiltak for å bedre samhandling kan jeg viser til: Ny bistandsinstruks er satt i kraft, det er iverksatt en forsterket liaison-ordning mellom Forsvaret og politiet, øvingsaktiviteten mellom Forsvaret og politiet er intensivert, og det er utviklet et nytt krisehåndteringskurs i samarbeid mellom Politihøgskolen og Forsvarets Høgskole.

Spørsmål:

58. Å avholde øvelser er helt sentralt for å avdekke forbedringspotensiale. Det hjelper imidlertid lite å avholde øvelser dersom en ikke evner å lære av de feil og mangler som avdekkes.
- a. Hvordan forsikret departementet seg om at en tok lærdom av øvelsene i de ytre etater?
 - b. Siden Gjørsv-rapporten konkluderer med at dette systemet ikke fungerte tilfredsstillende. Hva har statsråden konkret gjort for å rette dette opp?

Svar:

- a. Alle øvelser av en viss størrelse i ytre etater som var gjennomført før 22. juli 2011 ble evaluert. Evalueringene tilfalt også departementet, hvor de ble vurdert. I samråd med etatene ble det vurdert hvordan en kunne utbedre de sårbarheter som evalueringene etter øvelsene avdekket. Oppfølgingen av dette skjedde i styringsdialogen med de enkelte etatene.
- b. Regjeringen har styrket Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle gjennom tiltak i Meld. St. 29 (2011-2012) *Samfunnssikkerhet* og kgl.res. av 15. juni 2012 *Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering*

For å bedre oppfølgingen av øvelser har regjeringen gitt Justis- og beredskapsdepartementet et overordnet ansvar for nasjonale øvelser i sivil sektor.

Alle departementer forventes å delta i eller arrangere minimum to øvelser årlig og rapportere til Justis- og beredskapsdepartementet om øvelsesvirksomheten. Departementer skal i løpet av en to-års periode også ha deltatt på en nasjonal øvelse hvor de har øvd egen kriseorganisasjon på egnet måte. Dette kan være stab, kriseledelse, prosedyre eller fullskala. Justis- og beredskapsdepartementet vil være en pådriver for at dette blir gjennomført, og departementet vil i den forbindelse føre oversikt og rapportere til regjeringen på status.

For å sikre en helhetlig og samordnet tilnærming til øvingsplanlegging har DSB på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet utarbeidet en nasjonal rammeplan for sivile nasjonale øvelser i perioden 2012-2016. Rammeplanen beskriver scenariovalg, øvingsform, bakgrunn for valg av scenario og rammer for øvelsene (hensikt, mål, øvelsesform).

Justis- og beredskapsdepartementet skal i tillegg intensivere og styrke tilsynsaktiviteten med andre departementers og etaters samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Gjennom tilsyn skal det påses at samtlige departementer har oversikt over risiko og sårbarhet i egen sektor og gjennomfører tiltak som bøter på mangelfull robusthet på kritiske områder. Det skal videre påses at departementene videreutvikler og vedlikeholder beredskapsplaner, samt over regelmessig. Mitt departement vil i tillegg ha ansvar for å rapportere om manglende oppfølging i ansvarlige departementer til regjeringen.

Spørsmål:

59. Hvor mange beredskaps- og krisehåndteringsøvelser, -spill, simuleringer med videre har henholdsvis statsråden, resten av politisk ledelse og statsrådets nærmeste stab deltatt i gjennom perioden 2005–2012? Hvilke scenarioer og metodikk er lagt til grunn for eventuelle øvelser, hvilke evalueringer er gjort, og hvordan er eventuelle funn implementert i departementet?

Svar:

Etter at jeg tiltrådte som justis- og beredskapsminister har jeg deltatt på øvelse Gemini, og jeg skal delta under øvelse Tyr i november. Jeg har ikke en detaljert oversikt over alle øvelser hvor politisk ledelse eller nærmeste stab har deltatt i under perioden 2005-2012. Kommisjonen har pekt på at vi må øve på å bruke planene, og vi må lære av de forbedringspunktene som øvelsene avdekker. Jeg vil særlig vise til Kommisjonens anbefaling nummer 4: «*Bruk av planverk må øves jevnlig, både nasjonalt og lokalt. Realistiske redningsaksjoner og håndtering av evakuerte og pårørende bør inngå i øvelsene.*»³⁴

Tabellen nedenfor gir en oversikt over sentrale øvelser avholdt i perioden 2005-2012 hvor departementet har deltatt. I tillegg er det gjennomført mindre departementsøvelser.

År	Navn	Tema	Type øvelse
2005	-SNØ 05/ -CMX 2005 -Gemini 2005	Redningsøvelse Prosedyreøvelse NATO Terror	Fullskalaøvelse Spilløvelse Fullskala
2006	- SNØ 06/ Øvelse Oslo -CMX 2006 -Gemini 2006	Terror Prosedyreøvelse NATO Terror	Fullskalaøvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse
2007	-SNØ 07/Øvelse SKRED -CMX 2007 -TYR 2007 -Gemini 2007	Naturkatastrofe Prosedyreøvelse NATO Terror/objektsikring Terror	Spilløvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2008	-SNØ 08/Øvelse IKT -CMX 2008 -TYR 2008 -Gemini 2008	Cyberangrep Prosedyreøvelse NATO Naturkatastrofe Terror	Spilløvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2009	-SNØ 09 CMX 2009 -TYR 2009 -Gemini 2009	Pandemi Prosedyreøvelse NATO Industriulykke Terror	Den planlagte øvelsen ble avlyst pga. pandemi Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse
2010	-SNØ 10 -CMX 2010 -TYR 2010 -Gemini 2010	"Skitten bombe" Prosedyreøvelse NATO Redningsøvelse Terror	Spilløvelse Spilløvelse Fullskalaøvelse Fullskalaøvelse

³⁴ s. 458.

2011	-SNØ 2011/SkagEx11 -CMX 2011 -TYR 2011 -Gemini 2011	Skipsulykke Prosedyreøvelse NATO Objektsikring Terror	Fullskalaøvelse Spilløvelse Avlyst pga. 22/7 Fullskalaøvelse
2012	-SNØ 12 -CMX 2012 -TYR 2012 -Gemini 2012	Kritisk infrastruktur Prosedyreøvelse NATO Terror/objektsikring Terror	Gjennomføres uke 4 2013 Gjennomføres i uke 46 Gjennomføres i uke 44 Fullskalaøvelse

Spørsmål:

60. PST advarte i 2007 Regjeringens sikkerhetsutvalg (RSU) om at det var mer enn 50 prosent sannsynlighet for at Norge ville oppleve et terroranslag i løpet av de neste tre til fem år. Hva er normal prosedyre for oppfølging av slik informasjon gitt til RSU?

Svar:

I lys av informasjon gitt til RSU følger den enkelte statsråd opp iverksetting av tiltak innenfor eget ansvarsområde.

Etterretningsrapporten fra PST i 2007 omhandlet ekstrem islamisme og inngår i et større situasjonsbilde. Regjeringen har sørget for betydelige økte bevilgninger til PST. I årene fra 2008 til 2012 har PST fått økt bevilgning fra 286,5 mill. kroner til 486 mill. kroner. Om lag halvparten av økningen har gått til etterforskning, spaning, investering i teknisk utstyr i PST mv. Den resterende delen har gått til livvaktjenesten.

Regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme som ble lagt fram i 2010 har også delvis sitt utspring i den nevnte etterretningsrapport fra PST. Planen inneholdt 30 ulike tiltak under Justisdepartementets og andre departementers ansvarsområder.

Også opprettelsen av felles analyseenhet mellom Forsvarets etterretningstjeneste og PST ble ansett som et viktig tiltak for å følge opp opplysningene fra PST.

Ytterligere informasjon om hva som ble gjort for å følge opp etterretningsrapporten fra PST er gradet og Stortinget vil kunne bli orientert på egnet måte.

Spørsmål:

61. Statsråden satte i fjor ned en egen hurtigarbeidende gruppe som skulle gjennomgå departementets sikkerhets- og beredskapsoppgaver, og gi anbefalinger til statsråden om mest mulig effektiv og tydelig organisering. Hvilke anbefa-

linger ga gruppen, og hva er gjennomført av endringer så langt. Hvilke endringer er fortsatt ikke gjennomført eller ikke tenkt gjennomført?

Svar:

Regjeringen besluttet at Justis- og politidepartementet fra 1. januar 2012 skulle endre navn til Justis- og beredskapsdepartementet. Denne navneendringen var et uttrykk for at departementets rolle som samordningsdepartement for samfunnssikkerhet og beredskap skulle styrkes og tydeliggjøres.

Som et ledd i dette arbeidet nedsatte jeg en arbeidsgruppe for å gjennomgå og vurdere departementets beredskapsoppgaver knyttet til både organisering og ressurser. Rapporten fra januar 2012 inneholder forslag til tiltak på tre områder: styrket samordning av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, intern organisering i Justis- og beredskapsdepartementet og styrket evne til krisehåndtering.

På grunnlag av rapporten er tiltak knyttet til styrking av Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle og styrket evne til krisehåndtering gjennomført som beskrevet i Meld. St. 29 (2011–2012) Samfunnssikkerhet. I Prop. 1 S (2012–2013) beskrives tiltak for å styrke departementets krisehåndteringsevne og samordningsrolle: etablering av et sivilt situasjonssenter, analysere robusthet i kritisk infrastruktur, pådriverrolle overfor andre departementer i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet, etatsstyring av bl.a. POD og PST og gjennomgang av mål og tiltak innen samfunnssikkerhet og beredskap. Departementet vil gjennomføre et endringsprogram og bl.a. intensivere øvings- og tilsynsaktiviteten. Planverket skal forbedres, og det skal settes av mer tid til å evaluere og ta lærdom av øvelsene.

Spørsmål:

62. Har statsråden initiert en videreutvikling og forsterket overordnet plan for å forebygge og håndtere mulige terrorangrep i Norge?

Svar:

For regjeringen er det avgjørende med et planverk som klart regulerer hvordan en reagerer på blant annet terrorangrep. Planverket må være tilpasset det trusselbildet og de utfordringene man står overfor i dag.

Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2011 DSB i oppdrag å vurdere om det sivile beredskapssystemet bør utvikles videre og gjøres til gjenstand for en bredere gjennomgang. I tillegg ble det bedt om vurdere om det bør foretas en større omlegging av planverket. Mitt departement vil, særlig i samarbeid med Forsvarsdepartementet, gjennomgå DSBs anbefalinger og utarbeide et grunnlag for fremtidig innretting av den overordnede nasjonale beredskapsplanleggingen.

Det vil bli gitt en overordnet instruks som ivaretar behovet for koordinerte, nasjonale beredskapsplaner, i tråd med Stortingets vedtak av 8. mars 2012: «*Stortinget ber regjeringen legge fram for Stortinget en videreutviklet og forsterket overordnet plan for å forebygge og håndtere mulige terrorangrep i Norge*».

Jeg vil komme tilbake til dette arbeidet i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

63. Ny bistandsinstruks ble vedtatt 22. juni 2012. Hvilke reelle endringer er gjort for å få ned tiden ved anmodning fra politiet om håndhevelsesbistand?

Svar:

Ny bistandsinstruks (instruks om Forsvarets bistand til politiet) ble vedtatt ved Kgl. res. 22. juni 2012. Instruksen viderefører det viktige prinsipp om at det er politiet som har ansvaret for sikkerheten internt i Norge i fredstid, men at politiet kan anmode om bistand fra Forsvaret til å løse sine oppdrag når det er nødvendig og hensiktsmessig.

Formålet med gjennomgangen av bistandsinstruksen har vært å tydeliggjøre prosedyrer for å sikre rask og effektiv bistand fra Forsvaret til politiet, samtidig som ansvar og juridiske rammer ble ivaretatt. Den nye bistandsinstruksen forenkler og konkretiserer bistandsformene. Den slår sammen de tre tidligere bistandsformene til to, effektiviserer kommunikasjonen mellom etatene, legger opp til mer omfattende liaisonordninger og inneholder klare instruksjoner for hastetilfeller. Videre stiller instruksen større krav til samtrening mellom politiet og Forsvaret og krav om at etatene har plikt til å gjennomføre nødvendig opplæring av relevant personale i innholdet av bistandsinstruksen.

Spørsmål:

64. Hvilke tiltak er konkret gjennomført for å bevisstgjøre politiledere om viktigheten av å raskt be om bistand fra Forsvaret eller andre ved større hendelser?

Svar:

Politidirektoratet har kommunisert den nye bistandsinstruksen til samtlige politidistrikter og særorganer. Bistandsinstruksen er videre lagt inn i Politiets beredskapssystem del II (Web-løsningen). Samvirke og bistand fra Forsvaret er også beskrevet i Politiets beredskapssystem Del I. Forsvaret som bistandsyter og ny bistandsinstruks er tatt opp på politisjefmøter. Forsvarsjefen har takket ja til å delta på politisjefmøte i nær fremtid. Bistand fra Forsvaret er også tema på stabskurs i regi av Politihøgskolen og på stabsledersamlinger, og det er tema på et det nye kurset «*Nasjonal beredskap og krisehåndte-*

ring».

I tillegg er det nedsatt en arbeidsgruppe mellom Forsvarets operative hovedkvarter og Politidirektoratet for videre utvikling av samarbeidet mellom Forsvaret og politiet.

Spørsmål:

65. Justis- og beredskapsministeren stilte selv følgende spørsmål under sin redegjørelse: «Er vi sikre på at vi har funnet den rette balansen mellom personvern og trygghet?» Hva er ministerens svar på sitt eget spørsmål?

Svar:

Mitt spørsmål var en invitt til debatt med Stortinget. Jeg mener at vi ikke på ett tidspunkt kan si at vi har funnet balansen. Balansen må sees i forhold til endringer i trusselfildet. Dette er ikke statisk. Det må derfor være en løpende debatt om balansen mellom personvern og trygghet. Den teknologiske utviklingen bidrar også til at vi stilles ovenfor stadig nye utfordringer på dette området. Jeg viser til at flere av anbefalingene fra Kommisjonen berører personvernet. Det gjelder særlig:

25. *«PST må utvikle ledelse, organisasjonskultur, arbeidsprosesser og mål som er bedre tilpasset tjenestens oppgaver, samtidig som rammer satt av hensyn til demokrati og personvern fortsatt respekteres. Særlig viktig er det å utvise større pågåenhet, kreativitet og vilje til å identifisere nye trusler.*
27. *PST må ta mer initiativ og vise større vilje til samarbeid og informasjonsdeling med andre etater, herunder det ordinære politi og Etterretningstjenesten. Taushetsbestemmelsene i lovgivningen bør harmoniseres med det etablerte regelverket for PSTs arbeid, slik at PST kan få tilgang til relevant informasjon fra andre etater i de tilfeller da de selv har lov til å registrere opplysninger eller opprette sak. Videre bør ikke taushetsbestemmelser være til hinder for at andre offentlige etater kan tipse PST der etatene oppfatter at det er grunn til å undersøke om det foregår terrorplanlegging.*
28. *I de tilfeller der PST selv har anledning til å bruke skjulte metoder i Norge, må det avklares at lovgivningen også gjør det mulig for PST å be Etterretningstjenesten om bistand til innhenting av informasjon om norske og utenlandske borgere i utlandet. Tilsvarende må Justis- og beredskapsdepartementet avklare at lovgivningen tillater PST å utlevere informasjon fra kommunikasjonskontroll og andre innhentingsmetoder til Etterretningstjenesten der dette er nødvendig for å støtte opp om de to tjenestenes lovlige arbeid.*
29. *Det eksisterende regelverket for når inngripende metoder som ransaking og avlytting er tillatt, bør få sin parallell i et regelverk for PSTs antiterrorarbeid i det digitale rom.*

30. *Ved terroranslag eller terrortrusler mot norske interesser må PST være seg bevisst sitt særlige ansvar for proaktivt å informere nasjonale myndigheter og relevante etater om sin vurdering av trusselbildet slik at tiltak kan treffes i tide. I tillegg må PST ta større selvstendig initiativ til å avdekke og avverge ytterligere anslag.*
31. *For å sikre god ressursutnyttelse og optimal bruk av kompetanse og kapasitet til å forebygge, avdekke og bekjempe terrorhandlinger, bør det foretas en gjennomgang av måten de nasjonale sikkerhets- og etterretningstjenestene koordineres og samhandles på i møte med et usikkert framtidig trusselbilde».*³⁵

Disse anbefalingene vil jeg komme tilbake til i meldingen til Stortinget.

Spørsmål:

66. Justis- og beredskapsministeren sier i sin redegjørelse at vi på nesten alle områder står overfor dilemmaer og motstridende hensyn knyttet til sikkerhet og beredskap, og at vi må ta debatt om hvor grensene går. En leders oppgave er ikke bare å reise debatt, men også ta ansvar og bestemme hva som skal ha avgjørende betydning. Når det gjelder sikkerhet og beredskap, hvilke momenter mener ministeren skal få utslagsgivende betydning når det gjelder borgernes sikkerhet?

Svar:

Jeg mener det er et helt grunnleggende utgangspunkt at vårt land skal være et åpent, demokratisk samfunn hvor grunnleggende menneskerettigheter er helt sentrale verdier. Samfunnets sikkerhet skal ivaretas med metoder som er tuftet på rettsstatens prinsipper. Det er videre viktig at sikkerhet og beredskap ivaretas på en måte som ikke innebærer at politiske, religiøse eller etniske minoriteter føler seg stigmatisert. På den annen side må samfunnet kunne beskytte seg mot sikkerhetsmessige trusler ved å benytte metoder som vil oppleves å være inngripende for de som mistenkes for å representere en trussel. Men igjen er dette spørsmål som også Stortinget som lovgiver må gå inn i.

Spørsmål:

67. Statsråden lovet i redegjørelsen 28. august 2012 at beredskap og sikkerhet skal prioriteres, og at dette vil være et tema i stortingsmeldingen om oppfølgingen av 22. juli-rapporten. Videre har departementet utsatt Resultatreformen. Hvordan skal statsråden sikre at fokuset på beredskap ikke går bekostning av andre sentrale oppgaver?

³⁵ s. 459-460.

Svar:

Kommisjonen har fremmet 31 forslag til tiltak for å bedre beredskapen. 15 av disse omhandler politiet. Det haster å ta tak i disse anbefalingene. Politiets beredskapsevne skal styrkes. Det er en utfordring at dette ikke skal gå på bekostning av politiets evne og kapasitet til å drive forebyggende arbeid, etterforske lovbrudd og drive kontakt- og trygghetsskapende arbeid.

Kommisjonens anbefalinger tilsier at vi i første omgang trenger å vektlegge en reform for å bedre beredskapen. I den varslede meldingen til Stortinget vil jeg ta med arbeidet fra resultatreformen som angår politiets beredskapsevne, jf. min redegjørelse 28. august. Samtidig ser jeg behov for en grundig analyse og gjennomgang av situasjonen i politiet som omfatter alle politiets oppgaver, nettopp for å sikre at fokuset på beredskap ikke går bekostning av andre sentrale oppgaver.

Spørsmål:

68. I St. meld. nr. 22 (2007-2008) opplyste Regjeringen at den ville beholde politireserven «som en forsterkningsressurs til det vanlige politiet ved sjeldne eller omfattende hendelser der politimyndighet er nødvendig for håndteringen».
- a. Mener statsråden at politireservens kompetanse er utilstrekkelig for å kunne bidra ved større hendelser som terroranslag?
 - b. Hva er statsrådets syn på at politireserven ikke ble kalt inn 22. juli?

Svar:

a-b. Politireserven har ikke vært i aktiv tjeneste siden OL på Lillehammer i 1994. Politireserven består av om lag 800 operative mannskaper. Etter gjennomført grunnutdanning innkalles mannskapet til repetisjonskurs om lag hvert tredje år. Det er ikke en styrke som kan sammenlignes med ordinært politi. Det blir en operativ vurdering å treffe en slik beslutning ut fra den faktiske situasjonen. Fordi styrken i så liten grad brukes, er det nedsatt et utvalg som bl.a. skal gjennomgå organiseringen av politireserven, Sivilforsvaret og Heimevernet, og se deres anvendelse ved behov for statlig forsterkning.

Spørsmål:

69. I statsrådets svar til den særskilte komité datert 22. desember 2011 opplyses det at regjeringen vil vurdere å videreutvikle et nasjonalt ressursregister for redning og beredskap (NARRE). Hva er status?

Svar:

Jeg viser her til mitt svar under spørsmål nr. 45.

Spørsmål:

Om ledelse, holdninger og kultur i staten:

70. Kommisjonen har i sin rapport en detaljert beskrivelse av hendelsene fra bomben smalt i regjeringskvartalet til gjerningsmannen nådde Utøya. Det gis et innblikk i hvordan politiet blir varslet fra flere hold om gjerningsmannens utseende og bil med registreringsnummer. Det tar for lang tid før operasjonsleder sender ut opplysningene, men da det først skjer er det flere hendelser som kan tegne et bilde av en kultur som hindrer effektivt politiarbeid. Den første er Beredskaps-troppens vurdering av at opplysningen som blir gitt om gjerningsmann og bil er for vage til å iverksette tiltak. Den andre skjer i Asker og Bærum politidistrikt hvor operasjonsleders beskjed om å avbryte pågående oppdrag for å se etter gjerningsmannens bil, ikke blir fulgt. I begge tilfeller får vi inntrykk av at det er et misforhold mellom operasjonsleder og de som mottar operasjonsleders opplysninger og/eller beskjeder. Er det slik at kjønn, alder, erfaring og status er viktigere enn den formelle posisjonen den enkelte innehadde da katastrofen inntraff? Og er dette et uttrykk for den gjengse kultur i politiet?

Svar:

Når det gjelder Oslo politidistrikt uttaler kommisjonen: «Operasjonssentralen var åpenbart underbemannet, og den overlot i praksis til innsatsleder å lede aksjonen på skadestedet alene, uten nevneverdig oppfølging og kontroll.»³⁶

Politiet har en kommando- og ordrestruktur, der tjenestepersonene har plikt til å følge ordre. At dette følges er særlig viktig i alvorlige og uoversiktlige situasjoner. Jeg har fått opplyst at det ikke finnes erfaringsgrunnlag som tilsier at det generelt er en kultur som undergraver respekt for kommando- og ordrelinjer. Jeg legger til grunn at den enkelte politimester vurderer adekvate reaksjoner dersom tjenestepersoner ikke utfører sine tjenestehandlinger i samsvar med ordre som er gitt. Like fullt vil jeg påse at dette adresseres som del av Politidirektoratets endringsprogram.

Spørsmål:

71. Politiet er normalt en etat hvor beordring umiddelbart skal medføre oppfølging. Eksemplet fra Asker og Bærum politidistrikt 22. juli (jf. spørsmålet over) viste at ordrer ikke ble fulgt.
- a. Mener statsråden dette er et praktisk utslag av en kultur eller ukultur i politiet i forholdet mellom operasjonsledelse og patrulje når respekten for ordre er så svak som i dette tilfellet?

³⁶ s. 109

- b. Har statsråden eller departementet som sådan vært klar over at ordre-systemet i politiet har så vidt dårlig gjennomslag som dette tilfellet viser?
- c. Hvilket fokus har departementet hatt på viktigheten av at ordre effektivt effektueres på patruljenivå ved nasjonale hendelser?
- d. Hvilke tiltak har statsråden gjennomført etter at hun ble kjent med kommisjonens funn for å sikre oss mot at tjenestemenn/patruljer overprøver direkte ordre fra operasjonsledelse?

Svar:

Jeg viser her til mitt svar under spørsmål 70.

Spørsmål:

72. Har statsråden – i forkant av 22. juli 2011 – vært kjent med det Gjørv-kommisjonen omtaler som manglende kultur for beredskaps- og sikkerhetstenkning i egenskap av å være medlem av regjeringen, uavhengig av portefølje?

Svar:

Jeg viser til Kommisjonens hovedanbefaling: Ledere på alle nivåer i forvaltningen må systematisk arbeide med «å styrke sin egen og organisasjonenes grunnleggende holdninger og kultur knyttet til risikoerkjennelse, gjennomføringsevne, samhandling, IKT-utnyttelse og resultatorientert lederskap.»³⁷ Jeg legger dette til grunn for det videre arbeidet med å styrke kulturen for sikkerhets- og beredskapsarbeid på alle nivåer.

Spørsmål:

73. I den grad statsråden har vært kjent med det Gjørv-kommisjonen omtaler som manglende kultur for beredskaps- og sikkerhetstenkning i egenskap av å være medlem av regjeringen, hva har regjeringsmedlem Faremo gjort for å endre en slik kultur?

Svar:

Også som forsvarsminister har jeg vært opptatt av sikkerhets- og beredskapsspørsmål. Generelt vil jeg vise til fremlagte stortingsdokumenter, budsjettproposisjoner og stortingsmeldinger. Allerede før 22. juli 2011 ble det i samråd med forsvarssjefen besluttet å igangsette et omfattende arbeid i Forsvaret for å styrke det operative planverk og beredskapen knyttet til sikkerhetspolitiske kriser og krig. Dette arbeidet ble fulgt opp i min tid som forsvarsminister. Med målsetting om økt lederfokus på god forvaltning initierte jeg nytt lederforum med høynivågruppe for forsvarlig forvaltning og forsterket internrevisjonen i Forsvarsdepartementet.

³⁷ s. 458.

Som forsvarsminister sluttførte jeg arbeidet med nye forskrifter til sikkerhetsloven. Ny instruks for Forsvarets Sikkerhetsavdeling ble fastsatt. Etter 22. juli tok jeg initiativ til å få gjenopprettet militær beredskap for helikopter på Rygge, ny gjennomgang av bistandsinstruksen og ga grønt lys for planlegging av beredskapsopplæring i fellesregi av Forsvarets høyskole og Politihøgskolen. Dette kurset startet opp i høst.

Spørsmål:

Habilitet:

74. Gjørv-kommisjonen peker på tydelige lederutfordringer i hele kjeden fra departement ned til innsatsnivå. Det er pekt på at dette kan være kulturbetinget. I lys av en slik kulturutfordring er det aktuelt å vurdere en del av oppfølgingsarbeidet i departementet. I oppfølgingen av terroranslagene startet diskusjonen om tidligere politidirektør Øystein Mælands rolle, særlig knyttet til politiets egne evaluering etter terroren.
- Hva er årsaken til at statsråden ikke fikk sin habilitet i forhold til Mæland vurdert allerede ved egen tiltredelse 11. november 2011?
 - Er det noe i statsrådens relasjon til tidligere politidirektør Mæland som endret seg i løpet av de ca. ni månedene fra statsrådens tiltredelse til statsråden erklærte seg inhabil i forhold overfor Mæland?
 - Mener statsråden at noen av hennes tjenestehandlinger i perioden fra 11. november 2011, frem til statsråden erklærte seg inhabil, var påvirket av at statsråden rent faktisk var å anse som inhabil i forhold overfor daværende politidirektør?

Svar:

- Jeg har alltid vurdert meg som habil i tjenstemessige forhold som angår Øystein Mæland. Mæland var politidirektør (i permisjon) da jeg tiltrådte som justis- og beredskapsminister i november i fjor.
- Nei. Spørsmålet om jeg var habil når det gjelder Øystein Mæland kom fra flere medier morgenen 16. august 2012. Jeg ønsket å svare raskt og med solid formelt grunnlag i lys av den alvorlige situasjonen som oppsto etter at 22. juli-kommisjonen fremla sin rapport 13. august 2012. Jeg ba derfor min departementsråd kontakte Lovavdelingen for å få min habilitet vurdert. I disse sakene opptrer Lovavdelingen selvstendig, og kommer med sine faglig-juridiske standpunkt uten å klarere dem med politisk ledelse eller andre på forhånd.

Kort tid etterpå forelå svaret. Jeg har ikke lagt skjul på at jeg ble overrasket over Lovavdelingens konklusjon. Nær opptil inhabilitet i tjenstemessige forhold av stor betydning for Mæland. Jeg så ingen andre muligheter enn å erklære meg inhabil i avgjørende, viktige spørsmål knyttet til hans stilling.

- c. Nei. Lovavdelingen uttaler at «situasjonen ligger nær opp mot inhabilitet». Dette anses ikke til å være hinder for at jeg behandler saker som gjelder politiet eller Politidirektoratet, så lenge utfallet ikke får stor betydning for Mæland personlig.

Fra det øyeblikket rapporten fra Kommissjonen forelå 13. august, avsto jeg fra å gi personvurderinger og svare på spørsmål om tillit, eventuelt mistillit. Jeg konsentrerte meg om innholdet i rapporten og arbeidet med å legge de faglige rammene for endringsarbeidet som skal styrke vår beredskap. Dette valget var bevisst, og jeg brukte all min tid på dette.

Det er intet i Lovavdelingens uttalelse som trekker i retning av at jeg var inhabil på et tidligere tidspunkt eller burde ha fått habilitetsspørsmålet avklart på et tidligere tidspunkt.

Spørsmål:

75. Ifølge opplysninger i VG 6. oktober 2012 hadde departementsråd Tor Saglie dialog med daværende politidirektør Øystein Mæland etter at statsråden hadde erklært seg inhabil.
- På hvilken fullmakt og under hvilken statsråds myndighet opererte Saglie overfor Mæland på dette tidspunkt?
 - Hvem avgjorde at Mæland måtte avklare sin egen situasjon i løpet av en kort dag før et direktesendt debattprogram på NrK?

Svar:

- Etter å ha trukket min konklusjon på grunnlag av Lovavdelingens vurdering ba jeg departementsråden i Justis- og beredskapsdepartementet informere Mæland. Det ble etter det jeg har fått opplyst gjort noe før kl 15.00. Jeg tok selv kontakt med fungerende statsminister i denne saken, Bård Vegar Solhjell, og anmodet om at det ble oppnevnt en settestatsråd for saker hvor jeg er inhabil. Jeg orienterte også statsminister Jens Stoltenberg om min konklusjon. Mæland valgte å si opp sin stilling samme kveld, før det ble oppnevnt settestatsråd.
- I en situasjon hvor det var fremkommet alvorlig kritikk mot politiet og det ble reist spørsmål som kunne skape uklarhet om tillitsforholdet til politidirektøren, var det viktig å få en rask avklaring av situasjonen. Jeg ba derfor departementsråden om å formidle til politidirektøren at det var ønskelig med snarlig tilbakemelding på politidirektørens vurdering av konsekvenser av situasjonen som var oppstått.

Spørsmål 7 til statsministeren:

7. I følge Dagens Næringsliv ble det hentet ut sensitive dokumenter fra Høyblokka bare timer etter bombeeksplosjonen i regjeringskvartalet.
 - a. Hva er rutinene for uthenting av spesielt viktige dokumenter mv. fra Statsministerens kontor og Justis- og beredskapsdepartementet i en slik situasjon og nært opptil en slik hendelse?

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementets sikkerhetsleder var kort tid etter eksplosjonen til stede ved H-blokk og i dialog med politiets operative ledelse om sikring av bygget og departementets arealer. Departementet har i henhold til sikkerhetslovens krav etablert instruksjoner og rutiner for destruksjon eller sikring av kryptoutstyr og graderte dokumenter/utstyr. Det er ikke etablert egne rutiner for uthenting av spesielt viktige dokumenter. Disse vil i utgangspunktet være sikkerhetsgradert eller inneholde sensitiv informasjon og skal være forsvarlig nedlåst og sikret. I en konkret situasjon vil departementets administrative ledelse og politiet vurdere forsvarligheten av å gå inn i bygningen for å sikre viktige dokumenter og sensitivt utstyr.

Spørsmål 12 til Statsministeren

12. NTB meldte 20. september 2012 at Gjørv-kommisjonen hadde fått tips om at politiansatte skal ha bli truet til taushet av overordnede etter 22. juli. Kommisjonen valgte likevel ikke å sjekke ut tipsene. Medfører opplysningene i NTB-meldingen riktighet?

Svar:

Jeg har fått opplyst at politimesteren i Oslo, Oslo politiforening og politidistriktets hovedverneombud offentlig har tatt avstand fra disse påstandene.

Med hilsen


Grete Faremo